№ 29 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 10 ՓԵՏՐՎԱՐԻ

1911
ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 10 ՓԵՏՐՎԱՐԻ № 29

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ՄԻՆ. ՏԻՎ. 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գտնվում են խմբագրությունում.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5. Tiflis, Rédaction „Mschak".
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

Խմբագրությունը բաց է առավոտեան 10—2 (բացի կիրակի և տոն օրերից).
Յայտարարութիւնների ընդունում է ամեն կողմից.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՅԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ՆՈՐ 1911 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, 11 ամսվանը 10 ր., 10 ամսվանը 9 ր., 9 ամսվանը 8 ր., 8 ամսվանը 7 ր., 7 և 6 ամսվանը 6 ր., 5 ամսվանը 5 ր., 4 ամսվանը 4 ր., 3 ամսվանը 3 ր., 2 ամսվանը 2 ր., 1 ամսվանը 80 կ. և 20 կ. պօստի ծախքը:

Արտասահմանյան բաժանորդները պէտք վճարեն տարեկան 6 ռուբլի. Եվրոպայի բաժանորդները 32 ֆրանկ. Պարսկաստանյան բաժանորդները 10 րուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները 120 ղրուշ:

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել հին հասցէն, և մինչև ժամանակ 40 կոպ. նամականիշով:

Հին բաժանորդներից խնդրվում է կպցնել փոխադրական բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իր վրա ունեցած համարով:

Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԿԱՆԱՅՔ

որոնք տառապում են սակաւարիւնութիւնից, Թուլացած են երեխայի ծնունդից կամ ծննդաբերութիւնից և այլն, բժշկական հեղինակաւոր անձերի վկայութեամբ— շուտ վերականգնում են իրանց ույժերը, գործածելով

ԲԱՈՒԷՐԻ ՍԱՆԱՏՕԳԷՆ

Բժշկական ձեռնարկը ձրի և ֆրանկօ ուղարկում է Ռուսաստանի միակ ներկայացուցիչ՝ Փարիան Կլինգեմանդ, Վարշավայում:

Остерегайтесь подражаний. Իսկականն է միայն ԲԱՈՒԷՐԻ Սանատօգէնը կարմիր էտիկէտով իւրաքանչիւր արկղիկի վրա:

(В. 12204) 129. 1—1

Adresse Télégraphique SANITAS

Адресъ Телеграммъ САНИТАСЪ Тифлисъ

ՆՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԴԵՂԱՏԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ

ԱՌԵՒՏՐԻ

ԹԻՖԼԻՍ, ԲԱԳՈՒ, ԲԱԹՈՒՄ.

ՀԷՆՑ ՆՈՐ Է ՎԱՃԱՌՔԻ ՀԱՆՎԱԾ

Ընկերութեան սեփական պատրաստած

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

„ԿՕՍՄՕԼԻՆ"

Մխանգամայն կակղացնում է երեսի և ձեռքերի կաշին, տալով նրան փայլ և քնքշութիւն և կատարելով թեթև սպիտակութիւն: Գործածելու եղանակը ցոյց է տրված սրուակի վրա: 132. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԹԱՏՐՈՆ

Հինգշաբթի, փետրվարի 10-ին

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Թիֆլիսի Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան խումբը

կը ներկայացնէ

ՍԵՒԻԼԻԱՅԻ ՍԱՓՐԻՉԸ

Կոմէդիա 4 արար., Բոմարշէի, Թարգ. Ս. Արմէնեանի

Սկիզբը երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին:

Գլխ. ռէժիսոր՝ Ս. Արմէնեան

Հիւրերը՝ անդամների յանձնարարութեամբ՝ մուտքի համար վճարում են 50-ական կոպ.:

Ներկայացման տոմսակները՝ 25—75 կ. արժ., ծախվում են թատրոնի շվէյցարի մօտ:

Ներկայացումից յետոյ ՊԱՐԵՐ:

ԱԶԴ.—Կովկասի Հ. Բ. Ընկ. երեկոյթի պատճառով, շաբաթ, փետրվարի 12-ի սովորական ընտան. երեկոյթը կը կայանայ ուրբաթ, փետրվարի 11-ին: 135. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԹԱՏՐՈՆ

Երկուշաբթի, փետրվարի 14-ին

ՎԵՐՋԻՆ

ԴԻՄԱԿԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՍԿԱՆԵՐԸ ՁՐԻ:

Հիւրերը՝ անդամների և կանդիդատների յանձնարարութեամբ՝ մուտքի համար վճարում են 1 րուբլի:

Մասկաների համար տոմսակները տրվում են անձամբ պ. պ. անդամներին և կանդիդատներին թատրոնի գրասենեակում:

Հագուստի ձեւ.—զինուորականները սովորական հագուստով, իսկ քաղաքացիները անպայման սև սիւրտուկով կամ ֆրակով:

Տեղացիները կարող են հագած ունենալ ազգային զգեստ:

Նուագում է զինուորական երաժշտախումբը և սազանդարներ:

Դիմակահանդէսի սկիզբը երեկ. ժ. 10-ին:

(Կ.) 137. 2—1

Տպւում լոյս կը տեսնի

„ԱՐՕՐ"

ամսագրի ՑՈՒՆՎԱՐԻ համար

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է

1911 Թ. ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

«ԱՐՕՐԻ» գինն է 4 ր. «Մշակի» բաժ. համար. ոչ բաժանորդների համար՝ 6 ր.: Բաժնեգին, յօդուած, նամակ ուղարկել այս հասցէով. Тифлисъ, редакція газеты „Мшакъ", для „АРОРА". Tiflis (Caucase), Redaction „Mschak" pour „AROR".

Լոյս տեսաւ

Ե. ԼԱԼԱՅԵԱՆԻ կազմած

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ

լուսանկար ալբոմը

120 լուսանկարներ՝ գեղեցիկ ալբոմի մէջ ամփոփված, բացատրական թերթիկներով: Գինն է 60 րուբ.

Վաճառվում են նաև նորա

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻ ԳԱՒԱՌԻ

ԵՒ

ՎԱՅՈՑ-ՁՈՐԻ

լուսանկար ալբոմները.

Իւրանչիւրի գինը 100 ր.:

Վերջին երկուսը միասին՝ 180 ր., երեքը միասին՝ 230 ր.

Դիմել՝ Ервапду Лалаянцъ, Тифлисъ, Вельяминовская, 14.

(Կ. Հ.) տտ. 100. 4—4

ՉԸ ՊԷՏՔ Է ՎԱԽԵՆԱԼ

Մանջուրիայում հետզհետէ ճարակվող ժանտախտը, բնականաբար, յուզմունք և անձկութիւն է առաջացնում բոլոր երկիրների և ժողովուրդների մէջ և սարսափ ու երկիւղ ազդում՝ թէ այդ սոսկալի համաճարակ-ախտը կարող է անցնել և Ռուսաստան, և Եւրոպա, և մեզ մօտ ու գործել այնպիսի աւերումներ, ինչպէս այժմ գործում է Մանջուրիայում, մանգաղի նման հնձելով մարդկանց:

Մամուլի պարտքն է ընդհանրացնել, քարոզել, տարածել այն տեղեկութիւնները, որոնք գիտութիւնը տալիս է և որոնք ընդունակ են փարատելու սարսափը և երկիւղը և սահմանված են վտանգի դէմ պաշտպանվելու համար:

Այդ նպատակով Պետերբուրգի «Рѣчь» լրագիրը դիմել է պրօֆէսօր Լէվինին, որ ժանտախտի էպիդեմիօլօգիայի (համաճարակաբանութեան) սակաւաթիւ մասնագէտներից մէկն է, և խնդրել է իր կարծիքը յայտնել Խարբինում կատաղի աւերումներ գործող համաճարակի բնաւորութեան մասին, ինչպէս և այն մասին, թէ կարող է այդ էպիդեմիան անցնել և տարածվել նաև Եւրօպական Ռուսաստանում:

Պրօֆ. Լէվինը գտնում է, որ սարսափահար լինելու ոչ մի առիթ չը կայ: Նախ և առաջ նա գտնում է, որ դեռ չեն գործադրված բոլոր այն միջոցները, որ գիտութիւնը տալիս է ժանտախտի դէմ: Երկրորդ՝ նա յայտնեց, թէ որովհետև ժանտախտով հիւանդացածների շուրջը մթնոլորտը վարակվում է, ուստի ամենավտանգաւորը ժանտախտի տարածման համար ազգաբնակութեան խտութիւնն է, այդ պատճառով ամեն կերպ պէտք է աշխատել մաքրել օդը այն տեղերում, ուր խիտ ու հոծ ազգաբնակութիւն կայ: Եթէ չինական գաւառներում մահացութիւնը ժանտախտից ահագին է, դրա գլխաւոր պատճառը՝ բնակչութեան խտութիւնն է: Երրորդ՝ գարնան և ամառը, երբ եղանակները կը տաքանան, համաճարակը ոչ թէ կը սաստկանայ, ինչպէս կարծվում է, այլ, ընդհակառակն, կը թուլանայ, որովհետև ժանտախտը, հակառակ խօլերայի, տաքութեան չէ դիմանում: Ժանտախտային բացիլները կորցնում են իրանց կենսունակութիւնը տաք եղանակին: Իսկ սառնամանիքը, ինչպէս ապացուցեց և ներկայ համաճարակը, ամենևին չեն խափանում վարակման տարածումը: Եւ հէնց պատճառն այդ է, որ ժանտախտը մեծ ճարակ է գտնում լեռնային տեղերում. հետևաբար, ամառը չէ կարող ժանտախտային բունկումներ լինել, եթէ միայն վարակված տեղերի առողջապահական պայմանները բարւոքվեն: Չորրորդ, երկիւղ են կրում, որ գետերի բացվելով վարակումը կը տարածվի, որովհետև չինացիները ժանտախտով մահացածների դիակները ձգում են գետերի մէջ: Բայց այդ երկիւղն անհիմն է, որովհետև ջուրը, ինչպէս փորձառական բակտերիօլօգիան ապացուցել է, չէ վարակվում ժանտախտային բացիլներից և չէ ծառայում ապէրւրի վարակման, ինչպէս խօլերայի ժամանակ: Դիակը միայն այն ժամանակ կարող է վարակումն տարածել, երբ նա ափը նետվի:

Բայց ժանտախտի ամենալաւ դաշնակիցը—ասել է պրօֆէսօրը—պանիկան է, սարսափը: Սարսափի ժամանակ ժանտախտը սովորաբար սաստկանում է. պէտք է նկատել, որ ժանտախտային բացիլը այն յատկութիւնն ունի, որ նա այնքան աւելի կենսունակ է դառնում, որքան աւելի մարդկային օրգանիզմների միջով է անցնում:

Եթէ հարկաւոր զգուշութիւնները ձեռք առնվեն և թոյլ չը տրվի, որ ապրանք և մարդիկ անցնեն Ռուսաստան վարակված տեղերից, դժուար թէ ժանտախտը կարողանայ հասնել Պետերբուրգ կամ Մոսկվա:

Ապա պրօֆէսօրը յայտնել է այն կարծիքը, թէ սովորաբար ուշադրութիւն են դարձնում միայն խոշոր կուլտուրական կենտրոնների վրա, մինչ հարկաւոր է ուշադրութիւն դարձնել նաև վարակման այն աննշան օջախների վրա, ուր ժանտախտը համաճարակային է: Այդպիսի օջախներ մի քանի հատ են, որտեղից և ժանտախտը տարածվում է Եւրօպա և Ասիա: Ռուսաստանի, Պարսկաստանի և Թիւրքիայի սահմանագլխներում, Ուրմիայի և Վանի ծովակների մօտ կան վարակման օջախներ, որոնք շատ քիչ են ծանօթ: Այդպիսի օջախներ կան նաև Բուխարայի սարերում և Կիրգիզեան սարահարթերում:

Ժանտախտի դէմ կռուելու ամենատարրական միջոցն է—ոչնչացնել նրա օջախները: Դրա համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել համաճարակային օջախները և հէնց այդտեղ ոչնչացնել վարակը:

Այդ բանի մէջ շահագրգռված են բոլոր ազգերը, հետևաբար ժանտախտի դէմ կռիւը պէտք է միջազգային ջանքերով առաջ տարվի: Հ. Ա.

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

8 փետրվարի

Պարիզ.—Պաշտօնապէս հերքվում են ֆրանս-գերմանական լուրջ միջադէպի մասին տարածված լուրերը:

Պատգամաւորների պալատ: Ծովային մինիստրը ապացուցում է, որ անհրաժեշտ է լրացնել մինչև վերջին կէտը նաւակառուցման ծրագիրը: Երկու գրահանաւեր նորագոյն կատարելագործութիւններով անհրաժեշտ են:

Արմատական սօցիալիստ Նաիլ և բիւջէտային մասնաժողովի նախագահ Բէրտօն ցաւ են յայտնում, որ կառուցումը յանձնված է մասնաւոր գործարանների, որ կաւելացնէ գրահանաւի արժէքը 6 միլիօնով: Մինիստրը պատասխանեց, որ կառուցումը կառավարական նաւաշինարաններում կուշանար 8 ամսով:

—

Լօնդօն.—Համայնքների պալատ: Պատգամաւոր Ջինէլը, որ իրլանդական մի լրագրում մեղադրել էր պալատի քարտուղարին կուսակցութեան մէջ, Ասկվիտի առաջարկութեամբ զրկվեց մի շաբաթով պարլամենտական լիազօրութիւններից. վճիռը ընդունվեց 311 ձայնով ընդդէմ 84-ի:

Պատասխանելով հարցապնդման, Գրէյը ասաց, որ բաղդադեան երկաթուղու մասին բանակցութիւնները կատարվում էին վերջին տարիների ընթացքում: Չինական սահմանի մասին Մակկինօնվուդը ասաց, որ դա վերաբերում է միայն Ռուսաստանին և Չինաստանին: «Ես չեմ կարող ոչինչ աւելացնել հրատարակված բացատրութիւնների վրա: Այժմ բանակցութիւնները տեղի են ունենում Թիւրքիայի և Գերմանիայի միջև»: Պատասխանելով ռուսական զօրքերի տեղափոխութեան մասին ուղղած հարցին, նա ասաց. «Ես հիմք չունեմ ենթադրելու, թէ բանակցութիւնները բաւարար լուծման չը յանգեն»:

—

Լօնդօն.—Համայնքների պալատ: Ասկվիտը կառավարական կուսակցութեան և նացիօնալիստների ցնծագին ծափահարութիւնների տակ ներկայացրեց veto-ի խնդրի օրինագիծը միևնոյն բովանդակութեամբ, ինչպէս անցեալ նստաշրջանին էր:

—

Լօնդօն. — Լրագիրները հաղորդում են, որ Գլազգօյի յայտնի հոգեբան բժիշկ Օսվալդը հնարել է մի առանձին շիճուկ, որով կարելի է բուժել խելագարութիւնը: Մանրամասնութիւնները յայտնի չեն: Լօնդօնեան բժիշկները այդ գիւտին վերաբերվում են յառետեսութեամբ:

—

Նիւ-Եօրկ.—Գախի շրջանում յայտարարված է պաշարողական դրութիւն: Պօրտօպրէնսում լուրջ անկարգութիւններ են: Նախագահ Սիմօնը եռանդով կռիւ է մղում ապստամբների դէմ: Ագիտացիայի մէջ կասկածվող մի քանի հոգու դաշտային դատարանը հրացանի է բռնել:

—

Վիէննա.—Այն լուրերի առիթով, թէ բօլգարական Ֆերդինանդ Թագաւորը մտադիր է գաղտնի պայմանագիր կապել Աւստրիայի հետ, բօլգար մի տեղեակ քաղաքագէտ «Zeit»-ի թղթակցին ասել է, որ 1908 թ., երբ բօլգարական մինիստրները Պետերբուրգում էին, Բօլգարիան Ռուսաստանի վերաբերմամբ այնպիսի պարտաւորութիւններ յանձն առաւ, որոնք ի չիք են դարձնում Աւստրիայի հետ մերձեցում կայացնելու հնարաւորութիւնը:

—

Բուդապեշտ.—Ունգարական պատգամաւորութեան ծովային մասնաժողովը ընդունեց ծովային բիւջէն: Ունգարական պալատի վերջին նիստը անցաւ ամբողջովին օբստրուկցիայով: Օպպօզիցիայի ներկայացուցիչներն ամբողջ ժամանակ պնդում էին անուանական քուէարկութեան վրա:

—

Սէրաէվօ.—Բօսնիայում սէյմը ձեռնարկել է բիւջէտային վիճաբանութիւններին: Սերբերը յայտնել են, որ ձայն են տալու հակառակ բիւջէի, իսկ խօրվատական-մահմեդական մեծամասնութիւնը կողմնակից է բիւջէին:

—

Խրիստիանիա.—Ստօրտինգ: Արտաքին գործերի մինիստրը յայտնեց, որ Նօրվէգիան բողոքեց ռուսական այն օրինագծի դէմ, որ վերաբերում է Հիւսիսային Ովկիանոսում ձուկ որսալու շրջանին, և այդ հարցում գրաւել է սպասողական դրութիւն:

—

Բերլին.—Ջրային փոթորիկը գիշերը կործանեց հեռագրաթելերը. հեռագիրների հաղորդակցութիւնը անկանոն է Եւրօպայի ամբողջ արևմտեան մասում և Իտալիայում:

—

Բելգրադ.—Պետր Թագաւորը Հեղինէ Թագուհու և շքախմբի ուղեկցութեամբ տեղս ժամանեց: Կայարանում հանդիպեցին գահաժառանգը, մինիստրները, պատգամաւորութիւններ և բազմաթիւ հասարակութիւն, որ ցնծագին ողջունում էր:

—

Հէլսինգֆօրս.—Սօցիալ-դեմօկրատների առաջարկութիւնը՝ ենթարկել ուղերձի նախագիծը դարձեալ վիճաբանութիւնների և յանձնել սէյմի մասնաժողովին նոյն հարցի մասին ստացված ուղերձների հետ միասին՝ մերժվեց սէյմից Միխէլինի և Կաստրէնի առաջարկութեամբ: Ուղերձի նախագիծը յանձնվեց հիմնական օրէնքների մասնաժողովին:

—

Պետերբուրգ.—Բիւջէտ. մասնաժողովը աւարտեց 1911 թ. պետական եկամտի քննութիւնը: Սովորական եկամուտները աւելացված են մինիստրութեան նախահաշւի դիմաց 30 միլիօնով, և կազմում են 2.699.628,828 ր.: Արտակարգ եկամուտները թողնված են անփոփոխ: Ընդհանուր գումարը եկամուտների կազմում է 2.712.028,827 ր.:

Ֆինանսական մասնաժողովը ցանկալի գտաւ տալ իբրև փոխատուութիւն առանց տոկոսի 8 միլիօն րուբլի պետական գանձարանից՝ երկրաշարժից վընասվածներին:

—

(Լրագիրներից)

Պարիզ.—«Temps» բերել է մի դիպլօմատի 1901 թ. յունվարի 11-ին հաղորդած տեղեկութիւնը իր կառավարութեան: Այդ դիպլօմատը յայտնում է, որ քանի Գերմանիան Ռուսաստանին դրդում էր պատերազմելու Չինաստանի հետ, գերմանացի առևտրականները Չինաստանին վաճառեցին 100,000 «Մաուզէրի» սիստեմի հրացաններ:

—

Մադրիդ.—Օպօրտօյում տեղի ունեցաւ փողոցի մէջ զինված ընդհարում կղերականների և հանրապետականների միջև: Կան վիրաւորներ: Հանրապետականները հիմնայատակ արին կաթօլիկների կլուբը: Նահանգապետը հրաժարական տուեց:

—

Ցարիցին.—Մեկնելով՝ իրան ուղեկցող ամբոխին Իլիօդոր աբեղան կայարանում արտասանել է հետևեալ ճառը.

«Վայ, եթէ բարձր իշխանութիւնը այսուհետև էլ շարունակէ այնպէս վարվել հայրենասէրների հետ: Իշխանութիւնը մեզ հետ վարվում է իբրև դանցառու դայեակ: Մեզ հարկաւոր է սօսկա, իսկ մեր բերանն են կոխում չոր փայտի կտոր: Մենք կառավարութիւնից օգնութիւն ենք խնդրում, մենք հեկեկում ենք, մեր գլուխը ցաւում է, իսկ մեզ ապտակում են: Կրկնում եմ, եթէ բարձր իշխանութիւնը այսպէս շարունակէ հասարակ ուղղափառ ժողովրդի հետ վարվել, այն ժամանակ աւելի վատթար, սոսկալի կերպով կը կրկնվի այն, ինչ որ մենք անցրինք վերջին տարիները: Մենք հեռու կը կանգնենք: Թող այն ժամանակ մենակ մնայ յեղափոխականների դէմ: Իսկ յեղափոխականների ատամները սուր են. նրանք կուտեն իշխանութեան: Այն ժամանակ վերջ կը լինի ուղղափառ եղակի Ռուսաստանին»:

Սարաբուլից «Новое Время»-ին հեռագրում են. «Ժանդարմները խուզարկութիւններ կատարեցին Սարաբուլի, Եղբուժակի և Մալմուժի գաւառներում (Վիսէրսկի նահանգ) մահմեդականների շրջանում և Թուրքական սեմինարիայում, որ հանդիսանում է պանիսլամիզմի գաղափարի տարածման կենտրոն։ Ձերբակալված են բազմաթիւ մոլլաներ և ուսուցիչներ»։

ՌՈՒՍ-ՉԻՆԱԿԱՆ ՎԷՃԻ ԱՌԻԹՈՎ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

8 փետրվարի

Պեկին.—Վայվուբուլի պատասխանը կազմված է ամենահաշտ տոնով. և ապացուցանում է՝ թէ չինական կառավարութիւնը ցանկանում է բաւաւարութիւն տալ մեր բոլոր պահանջներին։ Մանրամասնութիւնները առաջ կը բերեն ի հարկէ լրացուցիչ բանակցութիւններ, որոնք հաւանօրէն կը վերացնեն բոլոր դժուարութիւնները։

Տօկիօ.—Եապօնական մամուլը համակրտ վերաբերմունք է ցոյց տալիս դէպի Ռուսաստանի նոտան ընդդէմ Չինաստանի, բայց խորհուրդ է տալիս չը խախտել խաղաղութիւնը Ասիայում։

(Լրագիրներից)

Արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ վերջին դիպլոմատիական ընդունելութեան ժամանակ Ս. Դ. Սազօնովը մեծ պետութիւններին յանձնեց չինական կառավարութեանը ուղղված արդէն յայտնի նոտան. նաև դեսպաններից իւրաքանչիւրը ստացաւ ռուսաց մինիստրից մի բացատրիչ գրութիւն, որի մէջ մանրամասնօրէն պարզված էին բոլոր այն հանգամանքները, որո՛նք կատարվել են նախ քան նոտան և որոնք դրդեցին ռուսաց կառավարութեան դիմել ուլտիմատումի։

Լսելերին նայած, մեծ պետութիւնների դեսպանները, որոնց հետ խօսակցեց արտաքին գործերի մինիստր Սազօնովը, միանգամայն գնահատել են ռուսաց կառավարութեան ցանկութիւնը և բարեկամական տեսակէտ՝ պաշտպանել իր իրաւունքները Մոնղոլիայում պայմանագրի համաձայն։

Ռուսաց բոլոր բանակցութիւնները չինական կառավարութեան հետ կատարվում էին Պեկինում պաշտօնավարող ռուսաց դեսպան Կորոստովցի միջոցով, որ վերջին ժամանակս շարունակ հեռագիրներով կապ էր պահպանում արտաքին գործերի մինիստրի հետ։

Պետերբուրգում չինական բոլոր գործերը գտնվում են Կոզակովի ձեռքում, որ քաջ հմուտ է Հեռաւոր Արևելքին, երկար տարիներ ապրել է Չինաստանում և տեղում ուսումնասիրել է չինական դիպլոմատիայի և առանձնայատկութիւնները։ Կոզակովը հանդիսանում է ռուսաց ուլտիմատումի հեղինակ, որի խմբագրութիւնը կատարել է Սազօնովը։

Պետերբուրգի դիպլոմատիական շրջաններում մեծ հաւատ գոյութիւն ունի, թէ Պեկինում կը հասկանան արած սխալը, և ամենամօտ ժամանակում չինական կառավարութիւնը ճշդութեամբ կը կատարէ իր վրա վերցրած պարտականութիւնները։

Փետրվարի 4-ին արտաքին գործերի մինիստրը երկարատև ունկնդրութեան ընդունեց ռուսական պալատին կից պաշտօնավարող չինական դեսպան Սաին-Տուին, որի հետ խօսակցութիւնը, ինչպէս ասում են, կրել է բարեկամական բնաւորութիւն, այնպէս որ դիպլոմատիական յարաբերութիւնները խզելու մասին ներկայ բոպէին խօսք չէ կարող լինել։ Ամբողջը այժմ կախված է չինական կառավարութիւնից։

Ռուսաց դիպլոմատիան կամենում է իր պահանջների իրագործումը տեսնել բէալ կերպով, և ոչ թէ բաւականանալ միրալիր վստահացումներով։ Իսկ եթէ Չինաստանը հրատարակված ուլտիմատումից յետոյ չըմբռնէ դրութիւնը, այն դէպքում ռուսաց կողմից հարցը կը համարվի սպառված և կիրագործվեն ծայրայեղ միջոցներ, որոնք այնքան անցանկալի են ռուսաց կառավարութեան համար և հազիւ թէ հարկաւոր լինեն Չինաստանին։

Ռուսաց դիպլոմատիական շրջաններում դեռևս վերջնական վճիռ չէ կայացել, թէ ինչպէս պէտք է գործել, եթէ Չինաստանի կողմից ստացվի անգոհացուցիչ պատասխան։

Ուժեղ կուսակցութիւն կայ, որ պնդում է, թէ անհրաժեշտ է գրաւել Կուլջին իբրև բեպրեսիվ միջոց ընդդէմ Չինաստանի. բայց այդ միտքն ունի բաւական մեծ թւով հակառակորդներ, որոնք վախենում են, թէ մի գուցէ այդ քայլով Ռուսաստանը ընկնի միջազգային լուրջ բարդութիւնների մէջ, որովհետև կարող է պատահել, որ այդ դէպքում անգլիական զօրքերը մտնեն Տիբէտ։

Ցամենայն դէպս կարելի է վստահութեամբ ասել, որ ռուսաց կառավարութիւնը չի գրաւի Կուլջին, մինչև որ կը պարզվի Մեծ-Բրիտանիայի և Եապօնիայի վերաբերմունքը դէպի այդ հարցը։

Կուլջին (հիմնվել է 1762 թ.) փոքրիկ քաղաք է չինական սահմանային Իլի նահանգում, բայց իրանից ներկայացնում է երկրի գլխաւոր առևտրաարդիւնաբերական կենտրոն։

1871 թ. երբ ռուս զօրքերը մտան Կուլջի, նրա մէջ կային ընդամենը 7,000 բնակիչներ. այժմ նրանց թիւը հասել է 15,000-ի։

Մահմեդականների գերակշռութեան պատճառով, Կուլջին յիշեցնում է աւելի շուտ թիւրքական, քան թէ չինական գիւղաքաղաք։

Պարիզ.—Ինչպէս յայտնել են «Р. Слово»-ի թղթակցին, ֆրանսիական կառավարութիւնը հաւաստիացել է Պետերբուրգի կողմից, որ չինական կառավարութեան դէմ նախագծվող ցոյցը նպատակ չունի խախտել Չինաստանի ամբողջութիւնը։

Տեղիս մամուլը չէ զբաղվում ռուս-չինական միջադէպի քննութեամբ բաւականանալով միայն փաստացի տեղեկութիւններ հաղորդելով։

Պարիզ.—«Siécle»-ն ասում է. «Ռուս չինական միջադէպը Չինաստանում կարող է ահագին կարևորութիւն ունեցող դէպքեր առաջ բերել։ Չինաստանում տիրող դժնաստիան կորցրել է իր պրէստիժը։ Դրա հետ միասին գլուխ կը բարձրացնի առաջադիմութեան կուսակցութիւնը, որ, գլուխ կանգնելով իշխանութեան, Եւրոպայի համար կը պատրաստէ չափազանց անցանկալի անակնկալներ»։

Պարիզ.—«Journal des Débats»-ն ասում է. «Ռուս-չինական միջադէպի զարգացումը կարող է լայնացնել նրան մինչև այն չափերի, որ ներկայումս չէ կարելի նախատեսել։ Միջադէպի վախճանը Չինաստանի համար կը լինի աննպաստ արդէն այն պատճառով, որ այդ միջադէպից կօգտվէ անմիջապէս Եապօնիան իր դրութիւնը Հարաւային Մանջուրիայում ամրացնելու համար։

Լօնդօն.—Խօսելով Ռուսաստանի և Չինաստանի յարաբերութիւնների սուր կերպարանք ստանալու մասին, «Times»-ը գտնում է, որ Չինաստանի հետ պէտք է զգոյշ լինել, որովհետև ոյժով ազդելու ամեն մի սպառնալիք կարող է ներկայ բոպէին չինացիների մէջ յարուցել ատելութեան պայթում բոլոր օտարազգիների դէմ, առանց ազգի խտրութեան։ Լրագիրը գտնում է, որ բաւականին հիմնո՛ւնքներ չը կան գրաւելու Կուլջին ռուսական զօրքերով, և յոյս է յայտնում, որ Ռուսաստանը կը մտածէ հետևանքների մասին առաջ, քան կը վճռէ այդպիսի քայլ անել։

Վիեննա.—Մամուլը քննելով ռուսական նոտան մատնանշում է, որ իր խիստ ոճով նա կրում է ուլտիմատումի բնաւորութիւն։ Տեղիս չինական միսսայում տեղեկութիւններ դեռ չեն ստացվել։ Միսսիայի քարտուղարը կարծում է, որ այն դէպքում, եթէ Ռուսաստանը կը գրաւէ չինական մի երկիր, չինական կառավարութիւնը կը բողոքէ։

Իսկ դիպլոմատիական շրջաններում կարծում են, որ Չինաստանը կը շտապէ կատարելու Ռուսաստանի պահանջները։

ԹԻՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

8 փետրվարի

Կ. Պօլիս.—Մինիստրական ճգնաժամը ձգձգվում է։

Պալատը մերժեց (?) սենատօրի առաջարկած յօդուածը, որ սենատին իրաւունք է տալիս քննել դեռ ասորին պալատի չաւարտած օրինագծերը։

Անգլիական դեսպանի բանակցութիւնները Բ. Դրան հետ Կօվէյտի հարցի առթիւ երկարում են և առաջ են բերում բաւականին տարաձայնութիւններ։ Բ. Դրան առաջարկութիւնը՝ Կօվէյտի շէյխի անկախութիւնը ճանաչելու և Կօվէյտում թիւրքական մաքսատները, ոստիկանութիւնը և զօրաբանակը պահելու մասին՝ մերժվեց Անգլիայի կողմից։

Պետերբուրգ.—Թիւրքաց կառավարութիւնը ներքին գործակալութեան տեղեկութիւնները թիւրքերի գործողութիւնների մասին Ուրմիայում։ Հարցաւոր թղթակիցը հաստատեց բոլոր նախկին տեղեկութիւնները և մատնանիշ եղաւ հետևեալ օրինակների վրա Խօյում. «Թիւրք պօրուչիկ Բաշաբին փոխարինել է «Մ. և Ա.» կոմիտէի անդամ Ալիվէյար, որ թիւրքերի կողմը թեքեց Խօյի երիտասարդ պարսիկների պարագլուխներին։ Ուրմիայում նացիոնալիստ պօրուչիկ Խայր-Էդդինին փոխարինել է երիտասարդ-թիւրք Ջիան, որը նոյնպէս յարաբերութիւններ էր պահպանում ուրմիացի յեղափոխականների գլխաւորների հետ։ Մավանից յետ կանչվեց բիմբաշի Ալիէֆրէնդին, որի տեղ մեկնում է մի երիտասարդ թիւրք։ Վանից սպասվում են մի խումբ պրօպագանդիստներ, որոնք ուղարկվում են Պարսկաստան «Մ. և Ա.» կոմիտէի յանձնարարութեամբ։ Այդ տեսակ փաստերը ակամայից պէտք է ի նկատի ունենալ, չը նայած թիւրքաց դեսպանատան հերքումներին, որոնք նոյն իսկ կարուկ են, բայց հեռու իրականութիւնից»։

Թաւրիզ.—Եկան Խօյի թիւրքաց հիւպատոսը և վեցերորդ զօրաբանակի գեներալ-շտաբի գնդապետ Ռաֆիկ-բէյը՝ 25 թիւրք հեծեալ զինւորների և 12 պարսիկ կոզակների ուղեկցութեամբ։

(Լրագիրներից)

Թեհրան.—Սանիտարական գլխաւոր բժիշկը ասում է, որ գարնանը Թեհրանում պէտք է սպասել խոլերայի զարգացում։

Թեհրան.—Դեմօկրատների օրգան «Իրանը» տալիս է Ատրպատականից, Արդաբիլից, Մազանդարանից ստացված տեղեկութիւններ՝ երբ էկս-շահի կողմնակիցները լայն ագիտացիա են սկսել։ Բաշիդ-էս-Սուլթանը ժողովում է զինված ոյժեր։ Թեհրանում գաղտնի ռազմամթերքներ են գնում Մազանդարան ուղարկելու համար։ Լրագիրը խորհուրդ է տալիս կազմակերպել Թաւրիզի զօրախումբ Ատրպատական և Մազանդարան առաքելու համար, իբրև պատանդներ բռնել շահսևան պարագլուխներին, որոնց գերել է Եփրեմը, և իրաւունք տալ ոստիկանութեանը՝ կալանաւորել բոլոր քաղաքական բանտարկուններին, ինչ դիրքի էլ որ պատկանելիս լինեն։

Պետական խնամակալը Թեհրան մտաւ գիշերով, խուսափելով հանդիսաւոր ընդունելութիւնից։ Սպասում են կաբինէտի փոփոխութիւն։ Դրութիւնը անհանգիստ է։

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՅՈՒԶՄՈՒՆՔՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

8 փետրվարի

Օդեսսա.—Բարձր դասընթացքների 16 ունկնդրուհիներ, որոնք կալանաւորվեցին աուդիտօրիայում, ուր կատարվեց քիմիական օբստրուկցիա, բնակարաններում խուզարկութիւններ անելուց յետոյ ազատ արձակվեցին։

Վարշավա.—Կայսրը 5,000 ր. նուիրեց տալու համալսարանի աւելի արժանաւոր և կարիքաւոր ուսանողներին։

Օդեսսա. — Համալսարանում բոլոր դասախօսութիւններին ներկայ էին մեծ թւով ուսանողներ։

Մօսկվա.—Տեղի ունեցաւ ինժենէրական դպրոցի ուսանողների չը թոյլատրված ժողովը, որ որոշեց դասադուլ յայտարարել։ Ոստիկանութիւնը ցուցակագրեց մասնակցողներին։

Եկատերինոսլաւ. — Պրօֆէսօրների խորհուրդը հանքաբանական դպրոցի ուսանողներին կոչ ուղղեց, որի մէջ դատապարտում է դասադուլը։ Դասախօսութիւնները շարունակվում են։

Տօմսկ. — Համալսարանում գործադրվեց քիմիական օբստրուկցիա։ Դասախօսեցին երկու պրօֆէսօրներ։

Տեխնօլօգիական ինստիտուտում պարապմունքները ընթանում են սակաւ թւով ուսանողների ներկայութեամբ։

ԺԱՆՏԱԽՏ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

8 փետրվարի

Խարբին.—Հիւանդ մնում են 561 հոգի։ Օրվայ մէջ մեռան 11 մարդ։

Պարիզ. — Պատգամաւորների պալատ։ Բրիանը ասաց, որ գերագոյն սանիտարական խորհուրդը կարծում է՝ թէ ծօքային ժանտախտի վարակի անմիջական տարածումից վտանգ չը կայ։ Բուբօնի ժանտախտի նկատմամբ կառավարութիւնը ձեռք է առել ամենամանրակրկիտ միջոցներ և նախաձեռնութիւն է վերցրել գումարելու Պարիզում սանիտարական միջազգային կօնֆերէնցիա։ Թօքային ժանտախտը չէզօքացված դրութեան մէջ է Ասիայում միայն։

Իրկուտսկ.—Հակաժանտախտային համագումարը որոշեց. 1) չին բանուորներին թոյլ տալ Ռուսաստան հսկիչ կայանների միջով. 2) ժանտախտով վարակված տեղերից երկաթուղով թոյլ տալ եւրոպացիներին առանց հետազօտութեան, իսկ չինացիներին դէպի արևելք ու արևմուտք 5 օր պահելուց և բժշկական քննութեան ենթարկելուց յետոյ. 3) զօրքերի տեղափոխութիւնը վարակված տեղերից ըստ հնարաւորութեան թոյլ չը տալ. 4) բանտարկեալներին չէ արգելվում փոխադրել չը վարակված տեղերը, եթէ բանտերում որոշ ժամանակամիջոցում ժանտախտ չէ երևացել։

(Լրագիրներից)

Խարբին.—Մանրադիտական քննութիւնը պարզեց, որ ժանտախտի բացիլները փոխվում են թուլանալու մօքով։

Բժիշկները կարծում են, որ ժանտախտը հասնելով իր լարման վերջին կէտին՝ թուլանում է. այդ եզրակացութիւնը, ի միջի այլոց, պաշտպանվում է հիւանդութիւնների թւի պակասելու իրողութեամբ։

Ֆուձեադանում 2,000 դագաղ դիակներով թաղվեցին մի արշին խորութեան հողի մէջ։ Գարնանը գերեզմանատան գետինը դառնալու է վարակի աղբիւր։ Մալինօվսկին կարգադրեց հանել դիակները և այրել։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ՛ ՄԵՂԱՆՉԷՔ...

Հայ մամուլը՝ յանձին գրական քամելէօնութեան՝ այսօր հիւանդ է...

Հայ օրգանը... դա մի ընդարձակ ասպարէզ է, որտեղ սկզբունք դարձած աչառութիւնն ու ինքնամոռացութեան հասած ոխակալութիւնը ստանում է անհանդուրժելի չափեր։

Վերջապէս հայ հասարակական կեանքը մի կրկէս է, որտեղ կուրացած եսամոլները կրքերի և քինախնդրութեան անվերջ գալարումներով են մարզվում...

Եւ այսօր տիրող տրամադրութիւնն ու կատարվող փաստերը գալիս են մի աւելորդ անգամ ևս ապացուցանելու, թէ ո՛րքան ակներև և ո՛րքան բելիէֆ է գրական բարքերի անկումը մեր մէջ։

Գրական բարքերի կատարեալ «դեկադանս»...

Անսանձ կրքոտութիւն, անզուսպ եսապաշտութիւն։ Մռայլ տարրերի այն առանցքը, որի շուրջը պտտվող հայ մամուլի մէջ ճշմարիտ ուղղութիւն և արդարամտութիւն—անշուշտ յարաբերական մօքով—ունենալու համար պէտք է միմիայն խարխափել ու խարխափել։ Կարո՞ղ է մամուլը նման պարագայում լինել հասարակական մտքի ղեկավար, կարո՞ղ է լինել նրա կոլեկտիվ կեանքի արտայայտիչն ու հայելին։

Առանձնապէս պէտք է ընդգծենք, որ այսօր այդ մամուլի մէջ հասարակական կեանքի տարրը իր բնորոշ ելևէջներով հազիւ է գտնում արտացոլման մի անկիւն. և եթէ երբևիցէ նա արտացոլվում է, ապա ամենից առաջ որոնի՛ր նրա մէջ սուբիեկտիվ շեշտը։ Որովհետև մեզանում ընդհանուրը—սուբիեկտն է, մասնաւորը—հասարակականը։ Մասնաւորը գերագոյն նպատակ, հասարակականը սոսկ միջոց. և միջոց ամենանեղ մօքով՝ սեփական մօրթեպաշտութեան համար. միջոց՝ դիրք, կարիերա ստեղծելու, նիզակներ ընձեռելու և իւրաքանչիւր յարմար և անյարմար դէպքում հակառակորդների հետ անձնական հին և նոր, գծուծ ու ստոր հաշիւներ մաքրելու համար։

Մ՞ի թէ մամուլի կոչումը դա է. մ՞ի թէ նա հայհոյաբան մտքի մարզանքների տաճար է։ Եթէ մամուլը կոչված է հասարակական երևոյթները անաչառ կերպով ուսումնասիրելու և լուսաբանելու համար. եթէ նրա բուն նպատակներից մէկն է՝ յանձին իր հրապարակախօս տարրերի՝ վերցնել իր վրա մասսայի որոշ խաւերի մտքի արտայայտ...

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱՄ ԱԴԱՆԱՅԻ ՋԱՐԴԸ

Ջարդին խակական պատճառները.—Ջարդը.—Ջարդին հետևանքները։

Ադանայի Ջարդին իսկական պատճառները իմանալու համար պէտք է մի ակնարկ նետել Ադանայի անցեալին, աշխարհագրական, հոգեբանական և քաղաքական երևոյթներուն։

Կիլիկիա, որուն կեդրոնն է Ադանա վաճառաշահ քաղաքը, կը պարունակէ ամբողջ Ադանայի կուսակալութիւնը (նահանգ) և Հալէպի (Բերիա) կուսակալութեան մի մասը։ Հիւսիսէն և արևմուտքէն շրջապատուած է պատմական Տաւրոսի (Կոււ)՝ ծովերևէն 4—8,000 ոտք բարձր լեռնաշղթաներով, անտառախիտ բարեբեր լեռնադաշտերով և դրախտային անտառներով, որոնք կարծես կը մրցին հասարակածի վայրենի մութ անտառներուն հետ։ Հարաւէն սահմանն է Միջերկրական ծովը, որ Ադանայէն շոգեկառքով երեք ժամ հեռաւորութիւն ունի։

Կիլիկիոյ մէջէն կը հոսին երկու պատմական մեծ գետեր՝ Սէյհան (Սարոս) և Ջիհան (Բիւրամոս)։ Սէյհանը, որ կը բղխի Շար (Կոմանա՝ հին հռոմէական և յունական նշանաւոր ուխտատեղի քաղաք, որուն մէջն էր էնեօ կամ Մաի չաստուծոյ շնութեան տաճարը 6,000 քըմապետներով) հայ գիւղի մօտերէն և քերելով Տաւրոսի բարձր ժայռուտ լեռները կոռոգէ Ադանայի բերրի ընդարձակ դաշտերը, կանցնի ճիշդ Ադանայի քովէն և կը միանայ Միջերկրականին։

Ջիհան, որ կը բղխի Կէօքսուն (Կոկիսոն) և Ալպուսթանի լեռնադաշտերէն, պատռելով Տաւրոսի լեռնաշղթաները, Մարաշի (Գերմանիկ) չորս ժամ հեռաւորութենէ անցնելով, կոռոգէ Ադանայի դաշտերը և հոսելով Ռուբինեանց Անավարզա (Անարզաբա), Եըլան-կալա (Լևոնի բերդ), Բերդեբան և Միսիս (Մամեստիա) քաղաքի քովէն կը միանայ Միջերկրականին։

Ասոնցմէ զատ դաշտին մէջէն կանցնին շատ մը գետակներ, որոնց մէջ նշանաւոր է Թարսուս (Տարսոն) գետը. Կիտնոս կը բղխի Տաւրոսի Կիւլէկ լեռներէն, որոնց մէջն է Ռուբինեանց իշխաններէն Օշին իշխանին բերդը, և Տարսոնի քովէն անցնելով կը հոսի դէպի ծով. Թիֆլիսի Կուր գետի մեծութիւնն ունի. անոր վրայէն անցած էր Կլէօպատրա՝ Եգիպտոսի հռչակաւոր թագուհին, «Նեղոսի օձը», դիմաւորելու հռովմայեցի Անտոնիոսը՝ ոսկեզօծ մակոյկներով։ Կիլիկիա ունենալով բնութեան պարգևած հրաշալի գերազանց յատկութիւնները, ապրելակերպը շատ դիւրին էր, մանաւանդ Ադանա և շրջակայքը։ Օժտուած լինելով բնական դիրքի առաւելութիւններով, երկրագործութիւնը եւրոպական մեքենաներով արագ-արագ կը յառաջդիմէր։ Բամպակի, ծխախոտի, ցորենի և սուսմայի առուտուրը մեծ դեր կը խաղար Կիլիկիոյ մէջ։ Սեբաստիա, Տիգրանակերտ, Հալէպ, Էնկիւրի, Վան, Կարին, Կոնիա և այլն կուսակալութիւններէն ժողովուրդը կը թափուէր Ադանայի բարեբեր դաշտերը։ Այդընլի, Թիւրքմէն, ավշարի (ոմանց կարծիքով Արշակունի) պէս վրանաբնակ կիսավայրենի ցեղեր կը թափառէին Կիլիկիոյ մէջ։ Եւրոպացի վաճառականները, տեսնելով երկրի արտասովոր արտադրութիւնը, սկսան հոն հաստատուիլ. մանաւանդ գերմանացին չորս աչքով կը դիտէր Ադանան։ Երկրին վաճառականական, երկրագործական և արհեստական ղեկը հայուն ձեռքն էր. երկիրը օրըստօրէ կը հարստանար, հայը օրըստօրէ կը փայլէր։ Կիլիկիոյ մէջ հայուն տաղանդը շահագործեցին, հայը հարստահարեցին 40—60 տարի առաջ Մէլէնմէնջ-օղլու, Եիւրէկլի-օղլու և նշանաւոր Կօզան-օղլուի նման դէրեբէյիներ։ Երբ անոնք ինկան, սկսան Համիդը և կուսակալ փաշաները շահագործել, հարստահարել, կողոպտել հայը, իրենց գերին։ Աւազակախմբերը, Թիւրք աղաները, հասարակ զապթիէն, ոստիկանը միացան փաշաներուն և հարստահարեցին գեավուրը։ Գեավուրին գեղեցիկ հարսը, գեղեցիկ ձին և գեղեցիկ զգեստը Թիւրքին ջիղերը կը գրգռէր. Թիւրքը անցնելու ժամանակ գեավուրը ոտքի ելլելու ստիպուած էր։ Թիւրքը կը հալածէր, հայը կը զարգանար, կը տարածուէր։ Հայուն աս տնտեսական և կուլտուրական զարգացումը միշտ Թիւրքին աչքին կը զարնէր։ Համիդը չկրցաւ իր հայաջինջ ծրագիրը կատարելապէս իրագործել Կիլիկիոյ մէջ, որովհետև 1895-ին Զէյթունի պատերազմը իրեն համար մի տեսակ պարտութիւն եղաւ։ Ռամիկ Թիւրքը կը նախանձէր գեավուրներուն աս յաջողութեանց վրայ, զարգացած Թիւրքը կը դողջար, որ Համիդը Կիլիկիոյ մէջ բիզմարկեան քաղաքականութիւնը կատարելութեան հասցուցած էր։ Ահմէդ-Րիզան Պարիզէն կը դիտէր Կիլիկիան։ Զէյթունի կուռոյն ընդհանուր հրամանատար սնապարծ Ալի-բէյ կը պոռար՝ «Զէյթունը աւերակ դարձնելէ վերջ, Կիլիկիոյ Հաջընի նման հայաշատ քաղաքներուն տեղ կորեկ պիտի ցանեմ»։ Չի կրցաւ բռնակալութեան կարմիր դրօշակը բարձր պահել սոյն քաղաքներուն վրայ իր կարմիր ծրագրով։ Կիլիկիան էր, որ մասամբ ընդհանուր հայկական ջարդերէն ազատ մնացած էր։ Կիլիկիան բռնակալութեան ծանր շղթաներուն տակն ալ կը զարգանար տնտեսական և կրթական տեսակէտով։ Ինչպէս ծանօթ է ընթերցողներուն, Կիլիկիան հայաշատ երկիրներէն մէկն է. կան քաղաքներ, որոնց բնակչութիւնը զուտ հայ է։

Հաջին (Հարդան).—Այս քաղաքը մօտ է Զէյթունի և չանտր կոչուող հարիւր տուն Թիւրքերը ի բաց առեալ. բնակչութիւնը զուտ հայ է։ Շատ սիրուն նահապետական քաղաք մըն է Տաւրոսի լեռնաշղթաներուն մէջ, շրջապատուած ծովու մակերևոյթէն մօտաւորապէս 4—7000 ոտք բարձր լեռնաշղթաներով։ Ունի 30,000 բնակչութիւն, ընդհանրապէս վաճառական և արհեստաւոր, համեստ, հիւրասէր մարդիկ են։ Փոքր մաս մըն ալ քաջ հովիւներ, որոնք վերջին կռւոյն մէջ Հաջնոյ և Ռումլու հայ գիւղի քաջերուն հետ միացած, 13 օր քաջաբար դիմադրեցին 30,000 կատաղի Թիւրք խուժանին, որ զինուորներուն հետ միացած կրակ կը տեղացնէր Հաջնոյ վրայ։

Ամերիկացիները և եւրոպացիները զանի կանուանեն «Թիւրքիոյ Զուիցերիան». ոմանք ալ քաղաքակրթութեան մէջ առած համեստ քայլերուն պատճառաւ ի հեճուկս իր դիրքին «Le Petit Paris» կանուանեն։

Հաջին ունեցաւ իր հերոս ծիրայրները. ունի կրթական Հայկազեանները docteur en Philosophie աստիճանաւոր. առաջին հայը՝ որ արժանացաւ աս տիտղոսին. Կոնիայի «Ծէօնանեան կօլէժի» արժանաւոր նախագահն է

չութիւնն ու ղեկավարութիւնը, ապա որոշ աշխարհահայեացքի հետ պէտք է կապակցված լինի նաև անյողդողդ սկզբունքը, սառն խելամտութիւնը և օբիեկտիվ մտքի ու դատողութեան զէնքը:

Սակայն ի՞նչ ենք տեսնում մենք այսօր ժամանակակից հայ մամուլի մէջ:

Ուսուցչական և դաստիարակչական պրետենզիաներով ասպարէզ նետվող հրապարակախօսը մամուլի աուդիտօրիան շահագործում է: Ուղղամտութեան, օբիեկտիվացիայի կատարեալ բացակայութեամբ խօսքի գրական-էտիկական արժէքը ոտնահարում: Նա, որ այս անձկալի և ծանր օրերում կատարվող երևոյթների նկատմամբ պէտք է լինի շրջահայեաց և ուսումնասիրող. նա, որ սօցիալական կուտակված չարիքների վերաբերմամբ պէտք է լինի օբիեկտիվ, իսկ մամուլի ծոցում ծնվող ու սնվող բարքերի ադտեղութեան և սանձարձակութեան դէմ մարտնչող և դատափետող,—նա, այդ հրապարակախօսը, ինքն է բարքերի ապականողը, գծուծ հաշիւներով աուդիտօրիայի համբերութիւնը ի չարը գործ դնողը, եսամոլութեան և կոյիտ էգօիզմի, անհամբերողութեան, սկզբունքների դիտաւորեալ քամելէօնութեան ներկայացուցիչն ու ջատագովը:

Փաստերը եղակի չեն, օրինակները չափազանց վարակիչ:

Մեղանչում են արդարութեան դէմ, մեղանչում գրական մաքուր բարքերի դէմ, մեղանչում դաւանանքի անխախտութեան դէմ: Եւ այդ մեղանչումն է, որ հայ մամուլի առջև ամեն կողմից հողմախաղաց հրապարակներ է բացում...

Կատարվող փաստերը արժանի են անխընայ խարազանման: Ամեն ցաւ ու հիւանդութիւն պահանջում է դարման, բժշկութիւն: Այդօրինակ մեղանչումն էլ մամուլի հիւանդութիւններից խոշորագոյնն է: Ուստի և նա կարիք ունի բժշկութեան: Իսկ դրա բժշկութիւնը անխնայ խարազանն ու մարակն է...

Սոյն պարագայում մեզ հետաքրքրողը անձնաւորութիւնները չեն, և մենք միանգամայն աւելորդ ենք համարում նրանց անունները յիշելուց, այլ մեզ հետաքրքրողը ինքը երևոյթն է, որ ներկայումս մեզանում նողկալի և վանողական կերպարանք է ստանում:

Փաստերն ուսանելի են:

Տարիներ առաջ «յետ-արծրունեան» «Մշակում» գործող յայտնի բանասէրներից մէկը գրում է իր տարիների ուսումնասիրութեան արդիւնքը մշակականութեան պատմութեան մասին և իր մի քանի հատոր կազմող այդ աշխատութեան մէջ ի միջի այլոց դնում է և մէկի անունը, յայտնելով որ վերջինս ամբողջ 30 տարվայ ընթացքում հաւատարիմ է մնացել «Մշակի» դրօշակին:

Այստեղ չենք կարող միջանկեալ չը խոստովանվել, որ մենք անձամբ աւելի քան յարգանքով ենք վերաբերվելիս եղել այդ բանասէրի աշխատութիւններին, ի նկատի ունենալով նրա գործերի արժէքը, որոշ էպօխայի փաստալից նկարագրութիւնը՝ նիւթի հետևողական դասաւորութեան տեսակէտից: Յարգանքով ենք վերաբերվել, որովհետև նրա բանասիրական աշխատութիւնները (XIX դարի երկրորդ կէսի նկատմամբ) համարել ենք ընդունելի աղբիւր հայ լիբերալիզմի ուսումնասիրութեան համար: Այս պարագայում տխուր հանգամանքներից մէկն էլ այն է, որ հրապարակի վրա կան աշխատասիրութիւններ, որոնք իբրև ճիշդ աղբիւր գործածել են այդ բանասէրի աշխատութիւնները:

Եւ սակայն ի՞նչ: Երկու օր առաջ նոյն ինքը բանասէրը գալիս է զղջալու իր կատարած ուսումնասիրութիւնների նկատմամբ. գալիս է մեզ յայտարարելու, թէ իր տարիների ընթացքում գործ դրած աշխատանքը արդիւնք է խոշոր թիւրիմացութեան, աչառու վերաբերմունքի և աններելի դիլլետանտիզմի:

«Ես սաստիկ մեղանչել եմ ճշմարտութեան և վաւերագրերի դէմ», - ասում է բանասէրը, յիշելով իր վաղեմի բարեկամի, սակայն այժմվայ հակառակորդի անունը. ինչու. որովհետև անցել է ինքը հակառակ բանակը: Դուրս է գալիս, որ տարիներ շարունակ ինքը մշակական է եղել իր այժմվայ հակառակորդի հետ, միասին գործել են ու գրել, տարիներ շարունակ ուսումնասիրել է մշակականների պատմութիւնը, կարդացել նրանց հազար ու մի յօդուածն ու վաւերագրերը, ամեն ինչ ճիշդ գրել, սխալվել է միայն մէկի նկատմամբ, որն այն ժամանակ իր մօտիկ բարեկամն է եղել, իսկ այժմ անհաշտ հակառակորդ: Ամեն ինչ ճիշդ է գրել, բայց յատկապէս վերջինիս մասին գրելիս՝ զարմանալի, ապշեցուցիչ կերպով «մեղանչել է ճշմարտութեան և վաւերագրերի դէմ»...

Սակայն միթէ պարզ չէ ամեն բան. միթէ դժուար է գուշակել, թէ ի՞նչն է ստիպել յարգելի բանասէրին այդպիսի «դառն» ճշմարտութիւններ ասել:

Երբ նա «Մշակի» «թայֆայական օջախումն» էր և ինքն էլ նոյն «թայֆայականը», առանց թիւրիմացութեան, առանց «մեղանչելու ճշմարտութեան և վաւերագրերի դէմ»՝ սկզբունքի «հաւատարիմ դրօշակակիր» էր անուանում իր այն ժամանակվայ բարեկամին: Բայց երբ հրապարակ են նետվում անձնական նեղ հաշիւներն ու նա անցնում է մի այլ շրջան, այն ժամանակ նա հասարակական մտաւոր կեանքի մի ամբողջ էպօխայի նուիրած իր ուսումնասիրութեան ճշգրտութեան տեսակէտից պատրաստ է ամեն կասկած յարուցանել, միայն թէ տապալած լինի իր այդ վաղեմի բարեկամին, «հաւատարիմ դրօշակակցին», որ այժմ դարձել է ոխերիմ հակառակորդը:

Նոյն կերպ, երբ յարգելի բանասէրը իր նախկին օջախումն էր, մարդկային պատկերից ու արժանիքից զուրկ էր համարում իր մի վաղեմի «անազնիւ» հակառակորդին. սակայն երբ անցաւ հակառակ օջախը՝ մարդկային պատկերից զուրկ հակառակորդը դարձաւ ազնիւ հակառակորդ, նոյնիսկ «սալոն»:

Ո՛չ, պարոններ, սա թիւրիմացութեան, մոլութեան արդիւնք չէ. մի՛ կեղծէք. սա անհանդուրժելի չափերի հասած կրքոտութեան հետևանք է. սա սխալ վաւերագրերի, կոյր բարեկամութեան արդիւնք չէ, այլ նեղ ու գծուծ հաշիւների, դիտաւորեալ աչառութեան դեր խաղալը:

Եւ դուք, որ ձեր կրքոտութեամբ զոհում էք ձեր անհատական արժանիքն ու հեղինակութիւնը, յաւակնութիւն ունէք, ինչպէս և մեր մէջ նմանօրինակները, ուսուցիչ և դաստիարակ լինելու ձեր շուրջը սփռված աուդիտօրիայի, ձեր շուրջը գործող «կրտսեր» գործակիցների նկատմամբ. դո՛ւք, որ պէտք է ջատագով լինէիք գրական բարքերի մաքրութեանը, անյողդողդ սկզբունքի կարևորութեանը և օբիեկտիվ վերաբերմունքին:

Դադա՛ր տուէք, վերջապէս, անձնական հաշիւներով մեզ զբաղեցնելու անվերջ փորձերին. մի՛ զբաղեցնէք մեզ առօրեայ մամուլի մէջ ձեր ընտանեկան նեղ, մասնաւոր խնդիրներով: Նրանք մեզ համար ո՛չ հետաքրքրական են, ո՛չ օգտաւէտ և ոչ նոյնիսկ տանելի:

Մի՛ մեղանչէք տարիների ընթացքում ձեր ուսումնասիրած վաւերագրերի դէմ, երբ դա սոսկ անձնական զազիր հաշիւների դրդմամբ է. դրանով դուք կասկածի մի ամբողջ վիհ էք բաց անում ակամայից ձեր պատմական և այլ ուսումնասիրութիւնների արժէքի նկատմամբ: Դա ինքեան մի վատ, շատ վատ ատտեստացիա է սեփական մտքի, սեփական բարքերի, անհատական արժանիքի...

Զսպեցէք և խի՛ստ զսպեցէք ձեր կրքոտութիւնը, փոփոխամտութիւնն ու ծայրայեղ սուբյեկտիվիզմը:

Անձնական քինախնդրութեան, անձնական հաշիւներ մաքրելու համար որոնեցէք այլ տեղեր, հասարակական կեանքի ասպարէզից ու մամուլից դուրս:

Բոլոր ինքնամոռացութեան ենթարկվածներին հրաւիրում ենք վայր դնել անձնական կռիւների զէնքերը:

Որ ականջ ունի լսելոյ՝ լուիցէ...

Սուրխաթեան

ՎԱՅԵԼՉԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻՆ

Յարգելի պ. Թումանեան, դուք ինձ եկակոչ էք անում «Հորիզոնի» № 24-ում գրական վայելչութեան մասին («Մշակի» №№ 15 և 24) գրածներիս համար, որ դուք կարող էք դասել «Յաղագս վայելչութեան» ճառերի շարքը, ըստ որում գտնում էք, որ իմ խօսքը «որոշ ժամանակ, մի կոնկրետ դէպքի առիթով, չէ կարող մնալ չէզոք ու անպատասխանատու, որպէս մի ակադէմիական ճառ յաղագս վայելչութեան»:

Այդպէս որակելով իմ գրածները և չէզոք ու անպատասխանատու դիրք բռնած նկատելով ինձ՝ բռնկված գրական պայքարների մէջ, կասկածելի էք նկատեցնում իմ ճմարտասիրութիւնն ու վայելչասիրութիւնը:

Այդ մասին ձեր փաստերը սրանք են.

ա) Հ. Առաքելեանի հետ սկսված բանակռիւը վերջանում է հայհոյանքով: Թէ ինչո՞ւ, դրա լուծումը թողնում էք ինձ՝ ասելով. «Դուք նրա զինակիցն էք նոյն թերթի մէջ և անշուշտ լաւ էք ճանաչում»: Միտք բանին սա է.—նա հայհոյում է «Մշակում». դուք գրում էք նոյն թերթում նրա կողքին, ու գրում էք գրական վայելչութեան մասին:

բ) Իմ դէմ մղում էք միւս փաստը: «Մշակում» գովեցին որոշ յօբելեաններ՝ որպէս գաղափարական, և պարսաւեցին միւսները՝ որպէս նիւթապաշտական, որոնց թւում նաև Ղ. Աղայեանինը: Եւ այստեղ դուք ինձ սեղմում էք պատին գրելով. «Դուք ճշմարտութեան ու վայելչութեան չափ գրեթէ սիրում էք մեր Ղազարոսին, Աղայեանին... Դուք ինչ ասիք այն ժամանակ այդ ձեր զինակից Հ. Ա.-ին, պ. Եզեկեան. դուք, որ սիրում էք և ճշմարտութիւնը, և վայելչութիւնը, և Ղ. Աղայեանին»:

գ) Այս երրորդ փաստն էլ պատացնում էք իմ դէմ. Էջմիածնի նորագոյն անցքը ձեր և Հ. Առաքելեանի մէջ, ուր դուք սրան այս և այն վերադիրներով մկրտում էք, որպէս, մեղմ եմ ասում, իրերն յեղաշրջող: Եւ այստեղ արդէն ինձ, որպէս ճշմարտութիւնն ու վայելչութիւնը սիրողի, կարկտահարում էք, որ կանգնել եմ ու ճառ եմ ասում: Ո՞ւմ դէմ: Ոչ ոքի: Ու վերջացնում էք այս խորտակող բացագանչութեամբ. «Ո՛րքան քի՛չ վայելչութիւն կայ այդ վայելչութեան ճառերի մէջ»:

Քննեցի և իմացայ ձեր պահանջը:

Դուք ինձ ասում էք. «Ձեզ սազում է, որ խօսում էք վայելչութեան մասին». բայց ձեզ չէ սազում, որ «որոշ ժամանակ, մի կոնկրէտ դէպքի առիթով» մնաք «չէզոք ու անպատասխանատու» և ակադէմիական ճառ ասող:

Բարի՛:

Այժմ, բարեկամ, ինձ լսեցէք:

Եթէ մենք հրապարակախօսական գրականութեան մէջ բանակռուութեան վայելուչ ոճը սիրէինք, մեր կրքերը չէին յուզվի՝ մեր մտքի յստակութիւնը բոլորովին պղտորելու և ուղիղն ու արդարը, ճշմարիտն ու բարին այդ պղտորութեան մէջ կորցնելու չափ:

Բայց երբ տեսութիւնների և ուղղութիւնների մէջ կողմերի բաժանվելով՝ իրար դէմ ենք կանգնում, և տարբեր շահերը մեզ բանակուի են բերում, մենք այդ ժամանակ ահա տաքանում ենք, էլեկտրականանում ենք և կայծեր արձակում. սկսում ենք վերադիրները շաղ տալ և վիրաւորական որակումներ անել. օրինակ, փոխանակ ասելու՝ «պարոն, դուք լաւ չը տեսաք, լաւ չը լսեցիք», ասում ենք՝ «պարո՛ն, դուք կոյր էք, դուք խուլ էք». չենք ասում՝ «դուք սխալ էք, պարո՛ն», այլ ճակատին ծեփում ենք՝ «դուք ստախօս էք, պարոն»:

Կրքերն արդէն եռ ու եռ են գալիս, և համոզելով յաղթելուն՝ փոխարինում է յաղթահարելու մոլի կիրքը:

Եկ ու դատաւոր եղիր: Անպայման կը ճշմարտվի առակ՝

Կռիւ արին ուղտն ու ձին,
Մէջտեղ զոհվեց խեղճ ջորին:

Սա ուզեցել էր իրաւարար լինել երկու կռւողների մէջ:

Դուք չը գիտէք, կամ չէք յիշում. ես գրական ասպարիզում առակի այս երրորդ կենդանու օրը մի քանի անգամ եմ մթնացրել գլխի վրա: Եւ տեսնում էք, այսօր էլ վստահացայ վայելչութիւնից խօսել անդիմաբար, առանց յատկապէս այս կամ այն անձին վերաբերելու իմ խօսքը. և ահա դուք էք ինձ մեղադրում չէզոքութեան մէջ և ինձ պատասխանատուութեան կանչում, անվայելչութիւն տեսնելով իմ վայելչութեան ճառերի մէջ:

Գամ իմ պատասխանին:

Դուք իմ՝ վայելչութիւնից խօսողիս՝ մասնակցութիւնը տարադէպ էք գտնում «Մշակի» մէջ, ուր բուռը բռունցքի ունի սեղմած պ. Հ. Առաքելեան, և դուք ինձ նրա զինակից էք համարում և նրա բռունցքի զարդարանքը լուծելու կարող կամ գիտակ: Եւ հրաւիրում էք լուծել:

Ձը գիտեմ մինչև ո՞րքան կը յարգէ ինձ պ. Առաքելեան. բայց դուք ինձ յարգում էք, ուստի և ինձանից պահանջ էք անում. այլապէս մի անվայելուչ հեգնութիւն կը նկատվէր ձեր ինձ հետ վայելուչ խօսակցութեան մանելը: Արդ՝ դուք, բարեկամ, որին ես արդէն երկու տասնեակ տարի է, որ ճանաչում եմ մեր սիրելի բարձունքների կաթնաղբրից ջուր խմած, այն բարձունքների՝ ուր մեր հրեղէններն են թաւիշ դալարը կոխում, եկէք դուք և ձերայինները ծալեցէք ձեր հրապարակախօսական փշերը, որ դուք վայրոյթի բռնկումն էք համարում, բայց ինչ անենք, որ ուրիշները ծակոտող չիչխան են համարում, և ես այն ժամանակ կը վստահանամ փորձել Առաքելեանի բռունցքը լուծել տալ: Ապա թէ ձեր վայելչութեան փափկութեան հանդէպ՝ նա փշաքաղ ոզնի հանդիսանայ, այն ժամանակ, եթէ պէտք ունենաք, ես էլ ձեզ հետ նրա դէմ: Իսկ այժմ ինձ մեղ մի դնէք «Մշակին» զինակից լինելս, որի դրօշի տակ ձիգ տարիներ մարզված են եղել ձեր այսօր յարգած վետերաններից շատերը, եթէ չասեմ բոլորը:

Նրանք անցան գնացին, ես մնացի. և կը մնամ՝ զինակից, որքան միայն կարող եմ, «Մշակի» լաւին, և ոչ նրա վատին:

Անցնենք յօբելեանների մասին եղած տարաձայնութիւններին: Նախ մի երկու խօսք, թերևս աւելի հետաքրքրական: Յօբելեանը հրէական դիրք է, մի հանդէս, մի աշխարհահանդէս, որ կատարվում էր ազգի մէջ՝ 50 տարին մի անգամ: Հանդէսն ազդարարվում էր եղջերափողով: Եւ հանդիսի մեծ արժէքն և ամենասիրելի նշանակութիւնն այն էր, որ այդ նուիրական տարվայ ընթացքում բոլոր աղքատ պարտապաններին թողվում շնորհվում՝ էր նրանց պարտքը, ժառանգութիւնից հեռացվածները վերադառնում էին իրանց ժառանգութեան մէջ, ստրուկներն ու գերիներն էլ ազատութիւն էին գտնում: Ահա այդ էր յօբելեանի նուիրականութիւնը. իսկ յօբելեան անունն էլ առաջ է եկել, ըստ լեզուագիտաց, «յօվել» բառից, որ նշանակում է խոյի կամ նոխազի եղջիւր, որով ազդարարվում էր յիսուներորդ սրբազան տարին, եօթն անգամ եօթ տարիներ անցնելուց յետ վրա յիսներորդին:

Իսկ մեզնում... լաւ, նպաստաւորը միայն կասեմ, երբ միայն կարիք է զգացվում հասնել վաստակաւորին օգնութեան: Իսկ եղանակը...:

Ոչ թէ արժանաւորապէս ապահովութիւն, այլ առ աւելն թերևս մի եօթը տարու չափ փէշերն իրար ժողոված ապրելու և շունչ քաշելու օգնութիւն: Կարեկցելի՛ օգնութիւն:

Ինչո՞ւ այդպէս:

Մեծերի խղճալիութիւնից թերևս, որոնք սովոր են միայն դէմ արված գտակի մէջ դրամ ձգելու: Իսկ ինքնաբուխ ճոխ նուէրով վաստակաւորին շնորհակալ լինելը և խրախուսելը՝ դեռ մեծերի զգացումներից և ըմբռնումից բարձր է: Հայ գրական արտադրութիւնը մեր հրապարակում ցանկալի գնահատութեան նուազագոյն չափին էլ դեռ չէ հասել: Այդպէս է իմ նկատածը: Ներող եղէք, եթէ սխալ եմ. իսկ նուաստացնելու դիտումը չունեմ:

Երկրորդ պատճառը՝ մէկը միւսին շղթայօրէն յաջորդող յաճախակի յօբելեաններն են, որով նրանք կորցրել են գրաւչական հանդիսաւորութիւնը և ըստ արժանւոյն տօնելիութիւնը: Յօբելեան են կատարում հրապարակի վրա ամեն գործողի, որպէս միւսները տօնում են իրանց արծաթեայ, ոսկեայ կամ չը գիտեմ անագեայ պսակները: Այդպէս՝ ներքևի խաւերի մէջ խառնվում, կորչում են բարձր գագաթների վրա տօնախմբվածներն ու տօնախմբելիները: Եւ արդեօք այդ յաճախութիւնը չը պէտք է համարվի՝ վարձահատոյց աղքատ շնորհակալութեան միւս պատճառը:

Տօնախմբութիւնների այդպիսի մի դժգոյն խառնուրդի մէջ՝ քննադատողներն էլ, իրանց տեսութեան կամ քմքին ու կրքին համաձայն, բարձր ու ցածր են արել յօբելեանները, մէկը գովելով, միւս խոտելով:

Պատշաճաւոր լռջութիւնը չը նկատելով այդ բոլորի մէջ, ես միայն հեռուից դիտող եմ կացել նոյնիսկ այն դէպքում, որի համար դուք ինձ հարցնում էք՝ դուք ի՞նչ ասիք այն ժամանակ, պ. Եզեկեան:

Ձը գիտեմ, բարեկամ, եթէ ասէի, գուցէ այն կասէի, ինչ այժմ եմ ասում: Ես կը ցանկայի, որ իր ազգի բարեացակամ և մեր մանուկների բարեկամ՝ ու մեր գրականութեան ներկայումս երիցագոյն վետերան Խաչատուր Աբովեանի դարաշրջանից իջած՝ գրական վաստակաւորը (հրապարակախօսին չունիմ աչքի առաջ) տօնված լինէր արժանաւոր ընծայականով այն ժամանակ, և տօնվի նաև առաջիկայում, ուր լրանում է նրա՝ գրական ասպարէզի վրա անդադար գործած լինելու 50-ամեակը, իսկական յօբելենիկ տարին, տարիների մէջ ամենանուիրականը:

Տօնելը և արժանաւորապէս վարձատրելը, այո՛ և նիւթապէս, մանաւանդ մեր պայմանում, հաւասարապէս վայելուչ է և գովելի: Կարեկցելի է, և արժանապատւութիւնը տրորող, այնպիսի վարձատրութիւնը, որ նմանում է գտակով վարձ հանգանակելուն:

Ես նրանց կարծիքին չեմ, որոնք առաջին կերպը, երբ հետն էլ նիւթականը կայ, հէնց այս պատճառով զարովում են:

Ձեր մեղադրական երրորդ կէտի նկատմամբ դեռ ոչինչ ասել կարող չեմ: Հրաւիրում էք, որ գոնէ դատը փութացնեմ: Միթէ դա իմ՝ միակիս իշխանութեան ներքոյ է դրված, կամ արդէն գործի եմ կանչված ու դանդաղում եմ:

Գալով ձեր հարցմանը, թէ «ո՞ւմ դէմ» եմ ճառագրում, կը պատասխանեմ ձեր հարցմունքովը՝ առանց հարցական նշանի, «ոչ ոքի». և կաւելացնեմ, այո՛, ոչ ոքի և ամենի: Այն ամենի՝ ուր և լինեն նրանք, «Մշակում» թէ «Հորիզոնում» և թէ ամենուր—որոնք առանց կծու, վիրաւորիչ ու դառնացնող վերադիրների իրար դէմ կանգնել չը գիտեն:

Բայց աւա՜ղ, բարեկամներ, որտեղից որտեղ, շահից արտոնված ուղտի առակն ընկաւ միտս. և ես զգացի իմ տփտփոցի անզօրութիւնը:

Ա. Մ. Եզեկեան

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Վերջերս վիպասան Շիրվանզադէն «Հորիզոն» լրագրում մի յօդուած գրեց, որի մէջ նա ասում է, թէ բժիշկ, ինժեներ, իրաւաբան և այլք իրաւունք չունեն քննադատել գեղարուեստագէտներին ընդհանրապէս և իրան մասնաւորապէս: Ու պնդում է, թէ նրանք լաւ կանեն, որ միայն իրանց մասնագիտութեամբ զբաղվեն և այլն:

Չէի կարծում, որ Շիրվանզադէի նման մի մեծ համարված վիպասան յանկարծ վեր կենայ և ժխտի անհատականութիւնը: Նա դրանով մեծ յանցանք է գործում թէ հասարակութեան դէմ և թէ իր խղճի դէմ: Դրանով նա խաչ է քաշում իր 30-ամեայ գրական գործունէութեան վրա: Իր վէպերի մէջ նա շարունակ պաշտպանել է անհատականութիւնը, բայց հիմա գալիս է և հերքում այդ ամենը: Դա ինքնաժխտումն է, որ արդարանալու ոչ մի կողմ չունի:

Դա, պնդում ենք, յանցանք է:

Եթէ այդպէս տրամաբանելու լինենք, Շիրվանզադէն ինքն էլ իրաւունք չունէր վիպասան դառնալու, որովհետև գործակատար է եղել: Էլ չենք խօսում ուրիշների մասին: Կարծեք թէ՝ Շիրվանզադէն վիպասան է ծնվել մօրից:

Նա երբեմն իր յօդուածներում մեղադրում է հայ հասարակութեան, որ սա թատրոն չէ յաճախում: Բայց չէ՞ որ թատրոն յաճախողն էլ իրաւունք ունի իր կարծիքը յայտնելու: Մի բժիշկ, մի իրաւաբան, որ ստիպված և պարտաւոր է թատրոն գնալու, ապա ինչո՞ւ նա իրաւունք չունի իր անհատական կարծիքը յայտնելու այն բանի մասին, ինչ որ հասարակութեան և իր սեփականութիւնն է:

Հասարակութեան իւրաքանչիւր անդամ կարծիք յայտնելու ազատ իրաւունք ունի:

Այս տարրական օրէնքը Շիրվանզադէն, որպէս վիպասան, կարծեմ որ պարտաւոր է իմանալ:

Ես յարգում եմ Շիրվանզադէին, բայց այս սխալ և միանգամայն ծիծաղելի տրամաբանութիւնը չեմ ներում, որովհետև դա յանցանք է և ոչ թէ սխալմունք:

Եւ բացի այդ՝ ամօթ է:

Փ. Մ.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Պետերբուրգի հեռ. գործ.)

7 փետրվարի

Շարունակութիւն փետրվարի 7-ի նիստի, ուր քննվում է բարձր դպրոցների վերաբերմամբ սահմ.-ռամկավարների արած հարցապնդումը:

Շուլգինը վկայում է, որ Մակլակովի ճառը ներկայացաւ իր տեսակի քիմիական օբստրուկցիա. Նա տարածեց ինչ-որ շշմեցնող մառախուղ: Նրա ճառի թոյնի դէմ անհրաժեշտ է ներհակել հակաթոյն: Ճշմարտութիւնը պէտք է նայէ աչքերի մէջ, բայց ոչ գունաւոր, նկարված աչքերի մէջ: Հարցապնդումը բաղկացած է երկու մասից՝ իրաւաբանական և քաղաքական: Չափազանց դիւրին է ապացուցել, որ ամեն մի իրաւագիտական հարց չէ կարելի քննել առանց նախապէս պատրաստելու մանրամասնորէն: Կանգ առնելով հարցապնդման երկրորդ մասի վրա, հռետորը մատնանշում է, որ համալսարանական կեանքում սովորական ժամանակ երկու կողմ կայ. պաշտօնական, օրինական, աուդիտօրիաներում աւանդվող գիտութիւն և նախասենեակային, որ բաղկացած է սօց.-դեմօկրատիայի դասընթացքից, յեղափոխական տակտիկայից, քիմիայից, ձայնական, քիմիական, մեքենայական և բռունցքային օբստրուկցիա: Բացի թէօրետիկ դասընթացքներից, գոյութիւն ունեն գործնական պարապմունքներ, յեղափոխական պերճախօսութիւն ժողովներում, քիմիական գործողութիւններ օբստրուկցիայի ժամանակ, վերջապէս էկսկուրսիաներ փողոցներում: Ապօրինի գիտութեան մեծ աջողութեան պատճառը կայանում է նրանում, որ մեր ուսանողութիւնը նիւթապէս չափազանց աղքատ է և կանգնած է զարգացման ստորին աստիճանի վրա: Սօցիալիստ է թէ աղքատը և թէ տգէտը: Այդ պատճառները խորն են. հեռացնել նրանց անկարող են թէ կառավարութիւնը, թէ հասարակութիւնը: Ներկայ րոպէին խօսք կայ ոչ թէ յեղափոխական թէօրիաների դէմ կռիւ մղելու մա-

---

հիմա: Հաջին ունի ազգային և ամերիկեան երկսեռ միջնակարգ դպրոցներ: Շատ մը ամերիկացի միսիօնար և միսիօնարուհիներ կապրին հոն՝ պատսպարելով 1895-ի ջարդերէն մնացած 6—800 որբեր և որբուհիներ: 40 տարի առաջ նշանաւոր Կօզան-օղլու դէրէբէյլիներուն կեդրոնը հոս էր: Ժողովուրդը աղքատ լինելով՝ ձմեռը Ադանայի դաշտերը կը լեցուէին Հաջինցիներով: 1895-ի Զէյթունի կռիւէն յետոյ եւրոպացիներու թելադրութեամբ տեղակալը քրիստոնեայ է:

Զէյթուն (Ուլնիա).—բնակչութիւնը զուտ հայ: Գիւղերէն զատ ունի 10,000 բնակչութիւն. շրջապատուած է հիւսիսէն, արևելքէն և արևմուտքէն Տաւրոսի Բէրաթ-դաղը կոչուող 4—8000 ոտք բարձր լեռնաշղթաներով, որոնք դարերու ընթացքում պաշտպան դարձան քաջ զէյթունցիներուն: Ունի ազգային միջնակարգ դպրոց: Լեզուն, կեանքը և սովորութիւնները նման են Հաջինի, իսկ հոս աւելի նահապետական. անոնց մէջ հին դարերու հոտը թարմ է և զգալի: Հայ իշխանները դեռ կապրին. Սուրէնեաններ և Պապիկ փաշայի եղբայրը՝ Նազարէթ չաւուշ և այլն: 1895-ի կռիւէն վերջ տեղակալը հոս ալ քրիստոնեայ է:

Սանոց աուտուրն է չամիչ, ռուփ, գինի, որոնք կը տաքցնեն ու քաջացնեն լեռնորդիներու երակները: Զէյթուն ունի իր վիպական զաւակը, Սմբատ Բիւրատ, որ գրեց «Բանտէ բանտ» և «Սըլըըզէ Սասուն» պատմական վէպերը:

Ֆռնուզ.—Հայրենիքն է Բարթողիմէոս քաջ վարդապետի: Ունի 6,000 զուտ հայ բնակչութիւն և կէչէնի նման զուտ հայ գիւղեր (Կապան). անոր մէջն էր, որ բռնեցին Եգիպտոսի մէմլուքները Կիլիկիոյ վերջին թագաւորը՝ Լեւոնը և Եգիպտոս գերի տարին:

Դէօրթ Եօլ (Չօր-Մարզուան կամ Չօրք-մարզպանք).—Ունի զուտ հայ 8,000 բնակչութիւն ի բաց առեալ գիւղերը: Վերջին Ադանայի ջարդերու ժամանակ իրենց հիանալի ինքնապաշտպանութեամբ գործնականապէս հաստատեցին, որ մարզպաններու հարազատ զաւակներն են: Դրսէն քաղաքը անտեսանելի է՝ շրջապատուած լինելով նարինջի պարտէզներով:

Մեծ քաղաքներէն հայաշատ քաղաքներ են Այնթապ, որուն մէջն է ամերիկեան «Կեդրոնական Թիւրքիոյ կօլէժը», որ զոհ տուաւ իր սիրելի պրօֆեսոր Սարգիս Լեւոնեանը Կիլիկիոյ ջարդերուն:

Մարաշ.—Ասոր մէջն է «Կեդրոնական Թիւրքիոյ աղջկանց կօլէժը»:

Ադանա.—Ունի միջնակարգ ազգային և օտար երկսեռ դպրոցներ:

Գանթունի

(Կը շարունակվի)

[illegible]

[illegible] ձևի, այլ և ըստ էութեան։ Սակայն ապացուցել այդ անհնարին է, որովհետև մեր կառավարութիւնը իր գործունէութեան մէջ աշխատում է արդարութիւնը խոնարհեցնել ուժի առաջ։ Բայց յենվելով միմիայն նիւթական ուժի վրա, չէ կարելի լուսաւորութիւն սերմանել։ Եթէ Դուման ցանկանում է պահել պետութեան կեանքի ամենաթանգագին բանը—գիտութիւնը, առանց որի բարգաւաճման անկարելի է պետութեան հզօրութիւնը, նա պէտք է ընդունէ ներկայ հարցապնդումը (ծափահարութիւն ձախից)։

Զամըսլօվսկին յայտնում է, որ աջակողմեանները գարնանը պնդում էին բարձր դպրոցի հարցի քննութեան հերթականութեան վրա այն յոյսով, թէ իր ժամանակին կատարված քննութիւնը կարող է փրկել երիտասարդութիւնը այն ամենից, ինչ որ կատարվում է այժմ։ Սակայն մեծամասնութիւնը մերժեց շտապելու հարցը։ Այժմ աջակողմեանները չէին ցանկանայ յետաձգել հարցը, բայց կարծում են, որ Դուման չը պէտք է գնայ դէպի փողոցի և յեղափոխական կազմակերպութիւնների շարժումը, նաև կարծում են, որ Դումայի ամբիոնից չը պէտք է դրդում լինի բռնութիւններ գործելու։

Մինչդեռ թէկուզ շաբաթ օրը Բուլատի արտասանած ճառի վրա չէ կարելի նայել ոչ այլ կերպ, բայց եթէ մի զգլխելի դրդումն երիտասարդութեանը դէպի ապաժոութիւն. այդ պատճառով այժմ, անկարգութիւնների սուր ժամանակին, աջակողմեանները հնարաւոր չեն համարում պաշտպանել շտապողականութիւնը։ Դիմելով պրոֆէսօրական ճգնաժամի հարցին, Զամըսլօվսկին ընդգծում է, որ 1906 թ. կադէտ-պրոֆէսօրները բացարձակ պաշտպանում էին գործադուլը և ընդ սմին անյարմար համարեցին հանդէս գալ գործադուլը ճնշելու կառավարական միջոցների դէմ, իսկ իրանք ուղղակի ոչինչ չարին այդ տեսակէտից։ Ինչ վերաբերում է կրթական հաստատութիւններում ոստիկանութիւն մտցնելուն, Զամըսլօվսկին Դումայի ուշադրութիւնը հրաւիրում է այն հանգամանքի վրա, որ չէ՞ որ առաջ էլ անկարգութիւններ ծագեցին և միայն յետոյ մտցվեց ոստիկանութիւն, որի մտնելով կրթական հաստատութիւններում ցանկացողները հնարաւորութիւն են ստանում ուսանել։ Բոլորովին անզօր են հերոսութեան, պարտականութեան զգացմունքի, պրոֆէսօրների հրաժարականի խնդրագրերի մասին արտասանվող խօսքերը։ Զամըսլօվսկին այդ համարում է աղմկարարութիւն։ Ինչ վերաբերում է Մանուիլօվին և Մինակօվին, նրանք հրաժարվել են ռեկտորութիւնից և պրոռեկտորութիւնից, և ոչ պրոֆէսօրութիւնից, որ կապված է բազմահազար ռուբլիների հետ։ «Կադէտ-պրոֆէսօրների բարոյական հեղինակութիւնը,—առում է վերջում Զամըսլօվսկին,—հաւասար է զրոյի։ Ոչ ոք չէ առարկում նոյնիսկ, թէ ձախակողմեան ուսանողութիւնը անուանում է նրանց դաւաճաններ, իսկ ամբողջ կարգին ռուս հասարակութիւնը դէպի նրանց վերաբերում է ամենամեծ արհամարհանքով» (երկարատև ծափահարութիւն աջից և նացիօնալիստների մէջ)։

Անձնական հաշւի առիթով Պուրիշկևիչը առարկում է Աջէմեանի այն կշտամբանքի դէմ, որ ուղղված է ճեմարանականներին։ «Ճեմարանականների մէջ, ասում է Պուրիշկևիչ, լրտեսներ չը կան։ Այդ երիտասարդութիւնը տոկունութեամբ կը տանէ օբստրուկցիան, իսկ Աջէմեանը իր մեղադրանքների մէջ լիրբ կերպով ստեց»։

Նախագահը կանչնեցնում է Պուրիշկևիչին անթոյլատրելի դարձուածքներ գործածելու համար։

Պուրիշկևիչը հարցնում է նախագահին, թէ [illegible] ... 160 ձայնով ընդդէմ 109-ի։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

[illegible] գրութիւնը, տուել է յիշված նպաստը։ Այդ օժանդակութիւնը քաղաքը ստանում է ի տրիտուր այն ծախսերի, որ Թիֆլիսը կրում է զօրքերին բնակարաններ հայթայթելու համար։ Համաձայն Բարձրագոյնս հաստատված օրէնքի՝ Թիֆլիսի նահանգում այդ օժանդակութիւնը սահմանված է 3 տարով, Թիֆլիսի համար տարեկան 65,000 ր., Ախալցխան՝ 3,000 ր. և Ախալքալաքը՝ 750 ր.։ Բայց քաղաքները այդ օժանդակութեան վրա աւելացնում են իրանց միջոցներից անհամեմատ աւելի շատ փող։

◆ Թիֆլիսում վախճանվեց երիկամունքների քաղցկեղից ձայնաւոր Մարկոսեանը։ Քաղաքային վարչութիւնը որոշել է ցաւակցութիւն յայտնել հանգուցեալի ընտանիքին ներկայ լինել թաղմանը ամբողջ կազմով, պսակ դնել դագաղի վրա «Գնահատելի և եռանդուն հասարակական գործչին» խորագրով և յայտնել դումային նրա մահը։

◆ Քաղաքային վարչութեան զինուորակոչական ատեանում այժմեանից ցուցակագրվում են այն երիտասարդները, որոնք այս տարվայ նոյեմ. 15-ին կանչվելու են զինուորական ծառայութեան։

◆ Պետերբուրգում ժողովրդական կրթութեան մասնաժողովը հաւանութիւն տուեց կովկասեան թանգարանի համար նոր շինութիւն կառուցանելու նախագծին։

◆ Բժիշկ Տուրեևը Թիֆլիսի դատաստանական պալատի վճռով դատապարտվեց 8 տարվայ տաժանակիր աշխատանքների մի խուլ-համր հիւանդ կոյսի բռնաբարելուն համար։

◆ Կուր գետի ջուրը, տաքութիւնն ընկնելով, արդէն ստուճանաբար աւելանում է։

◆ Փետրվարի 15-ից պետական բանկի Թիֆլիսի գրասենեակում ի պահ կընդունվեն տոկոսաբեր թղթեր, խաղարկու տոմսեր, արժեթղթերի կտրօններ և այլն։ Գրասենեակը հարկաւոր ժամանակ իր ձեռքով կապահովագրէ այդ բոլորը սահմանված կարգով, այնպէս որ այդ միջոցով դիւրութիւն է ստեղծվում այդպիսի արժեթղթեր ունեցողների համար։ Իր աշխատանքի համար գրասենեակը վերցնելու է շատ չնչին վարձատրութիւն՝ 1000 րուբլուն 50 կոպ. տարեկան։

◆ Երէկ Վրաստանի էկզարխը մաղթանք կատարեց վիրաւորված ոստիկանապետ Զասիպկինի առողջանալու առիթով։ Էկզարխը ճառ խօսեց։

◆ Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան երեկոյթ-պարահանդէսը կը կայանայ շաբաթ, փետր. 12-ին, Թիֆլիսի Ժողովարանում։ Տոմսակներն այժմեանից վաճառվում են 2 ր. 20 և 1 ր. 10 կ.։

◆ Կովկասի Փոխարքան թոյլ տուեց վիճակախաղ սարքել Բագուի Մարդասիրական Ընկերութեանը վարչութեան 600 ր.ի և Թիֆլիսի ձրի և էժանագին ճաշարանների ընկերութեան 800 ր.։

◆ Մուրօմցեվի դատարոլը ժողովրդական Տանը յետաձգվում է փետր. 17-ին։ Փետր. 11-ին այդ տանը ռուս սիրողների խումբը կը ներկայացնէ «Անյայտ կինը»։

◆ Կովկասի Փոխարքայի թոյլտուութեամբ Կովկասի բեմերի վրա կարող են ներկայացվել հետևեալ պիէսները. 1) ռուսերէն «Զոհեր» դրամա 4 գ. հեղ. Սիտնիկօվի, 2) վրացերէն «Վրէժխնդրութիւն» դրամատիկական տեսարաններ 3 գործ. հեղ. Զամբակուր Օրբէլիանի, 3) «Կախարդը», պիէս 4 գ. թարգմ. Բարէլիի, 4) «Գարնան թռչուններ հեղ. Զանտուրաշվիլիի, 5) հայերէն «Յուլիոս Կեսար» ողբերգ. 6 գ. Շէքսպիրի, թարգմ. Ա. Արմ. նեանի։

◆ Փետրվարի 13-ին Զուբալօվեան ժողովրդական Տանը տեղի կունենայ Ժողովրդական Համալսարանի Ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը։

◆ Կովկասեան մանկաբարձական ընկերութեան օգտին, փետրվարի 11-ին, Արտիստական Թատրոնում կը կայանայ ներկայացում։

◆ Փետրվարի 13-ին, կիրակի, Զուբալօվեան Ժողովրդական Տանը, տեղի կունենայ վրացերէն ներկայացում, որի օգուտը կը յատկացվի ժողովրդական թատրոնի գործի մէջ լայն մասնակցութիւն ունեցած հանգուցեալ Դէմուրիայի անուան ֆոնդին։ Ներկայացումից առաջ կը կարդացվի հանգուցեալի կենսագրութիւնը և կը դասախօսվի ժողովրդական թատրոնի նշանակութեան մասին։

◆ Տպագրվում են քաղաքային ընտրողների ացուցակները, որոնք մասնակցելու են Թիֆլիսի դումայի նոր իրաւատուների ընտրութիւններին առաջիկայ մայիս ամսին։

◆ Գնահատման տուրք քաղաքային վարչութիւնը ստացել է յունվ. 1-ից մինչև փետրվարի 5-ը 117,408 ր. 78 կոպէկ։

◆ Համաձայն քաղաքային բժշկական սանիտարական մասի տեղեկութիւնների՝ յունվար ամսվայ մէջ քաղաքում նկատվել են ընդամենը 199 վարակիչ հիւանդութեան դէպքեր։

◆ Յունվար ամսվայ ընթացքում քաղաքային առաջին ապաստարանում գիշերել են 157 տղամարդ 3,100 անգամ։ Ըստ ազգութեան նրանք բաժանվում են հետևեալ կերպով. ռուսներ՝ 51 տղամարդ, հայեր՝ 61 տղամարդ, վրացիներ՝ 32 տղ., լեհեր՝ 3 տղ., գերմանացիք՝ 8 տղ., թուրքեր՝ 1 տղ. և ասորիներ՝ 1 տղամարդ։

◆ Ազով-Դոնեան բանկի բաժանմունքներ են բացվում Կիսլովոդսկում և Տեմրիւկում։

◆ Մոսկվայում, փետրվարի 6-ին, հայոց եկեղեցում կատարվել է հոգեհանգիստ «Մեղու Հայաստանի» թերթի նորոգ հանգուցեալ խմբագիր Պետ. Սիմէօնեանի յիշատակին։

◆ Երևանի քաղաքային վարչութիւնը յայտարարում է, որ Յարութիւն Շամիրեանի կտակած դրամագլուխը՝ Երևան քաղաքում հայ ազգաբնակութեան մանկահասակ որբերի համար ապաստարան կառուցանելու, առ 1 յունվ. 1911 թ. կազմում է. պետական բանկի 4%-ային բռնաթղթերով 19,900 րուբլի և կանխիկ փողով 16 ր. 1 կ., ընդամենը 19,916 ր. 1 կ., որպիսի դրամագլուխը պահվում է պետական բանկի Երևանի բաժանմունքում։ Բռնատների տոկոսիքը ստացված է առ 1 մարտի 1911 թ.։ Շամիրեանը նուիրել է 14,000 ր. 1907 թ-ին։

◆ Սենատը փոխեց Թիֆլիսի դատաստանական պալատի դատավճիռը, որով «Новая Рѣчь»-ի խմբագիրը դատապարտվել էր 1 ամսով բանտարկութեան, և արդարացրեց նրան։

◆ Փետրվարի 8-ին յանկարծամահ եղաւ 55 տարեկան Աստուածատուր Կարախանեանը։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎՐԱՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

◆ Վրաց գիմնազիայի ուսուցիչ Դ. Կիլօսանիձէն գիմնազիայի շինութեան մէջ ուսուցիչների և աշակերտների համար յունվարի 26-ին կարդաց մի դասախօսութիւն Վրաստանի արքայ Դաւիթ Շինարարի մասին։

Դասախօսը բնորոշեց նրան որպէս վրաց պատմութեան կարևոր անձն, տուեց նրա կեանքի և գործունէութեան մասին կարևոր տեղեկութիւններ։

◆ Լեզուագէտ Իւ. Աբուլաձէն պատրաստել է տպագրութեան համար վրաց ժողովրդական պատմուածք «Ռուսոմիանին» ծանօթութիւններով և բառացուցակով։

◆ Գրող Ա. Սարաջիշվիլին և քանդակագործ Իակոբ Նիկոլաձէն մտադրվել են պատանիների համար հրատարակել մի ձեռնարկ գեղարուեստի պատմութեան ուսումնասիրութեան համար, որի մէջ կը մտցվի նաև Նիկոլաձէի կազմած վրաց գեղարուեստի պատմութիւնը։ Գիրքը լինելու է պատկերազարդ, իսկ արժէքը մատչելի։

◆ «Թէմի» լրագիրը Գիօրգի Ժուրուլիի քաղաքային վարչութեան անդամ ընտրվելու առիթով, իր վերջին № 5-ում զետեղել է մի ընդարձակ յօդուած, որի մէջ քննադատելով դումայի դեմօկրատ խմբի վարմունքը՝ Ժուրուլիին համեմատում է վերոյիշեալ խմբի թեկնածու Մ. Ջաբարի հետ և գտնում է, որ Ժուրուլին աւելի ձեռնհաս մի անձն է. թող այն, որ նա նոյնպէս դեմօկրատ սկզբունքներ դաւանողներից մէկն է։

Թերթը իր ուրախութիւնն է արտայայտում, որ մեծամասնութիւնը (այսինքն գլխաւորապէս հայ բուրժուաները) աւելի անկեղծ և անկողմնապահ գտնվեց, քան դեմօկրատ խումբը։

Վերջում թերթը գրում է. «Նրանք (դեմոկրատները) առիթ տուեցին իրանց հակառակորդներին ասելու՝ վրացի ձայնաւորները սև քուէ տուեցին վրացուն, որը աւելի արժանաւորներից մէկն էր... Այսպէս թէ այնպէս՝ մենք մեր կողմից կը շնորհաւորենք քաղաքային ինքնավարութեանը ըստ ամենայնի պատուական և տակտով գործող մշակի ընտրութեան համար»։

◆ «Սախալխօ Գազէթի» լրագրի խմբագրութիւնը ամսիս 8-ից Թիֆլիսում սկսել է հրատարակել երկու կոպէկանոց մի օրաթերթ «Խալխի» (Ժողովուրդ) անունով, որի խմբագիրն է Զ. Սաֆարօվը։

◆ Ամսիս 2-ին Բագւում կայացել է տարեկան հերթական քահանայից երեկոյթը։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Պարիզում ևս ծագել են ուսանողական յուզմունքներ։

◆ Յայտնի տնտեսագէտ գրող և հրապարակախօս Վահան Տոտոմեանց մագիստրոսական քննութիւն բռնելով, նշանակվել է Խարկովի համալսարանի պրիվատ-դոցենտ։

◆ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Կասսօն արձակել է 392 ուսանողների։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.

8 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գիշերս այրվեց Բերշտէյնի փականագործական-մեքենական և թիթեղեայ իրերի գործարանը։ Վնասը 100,000 րուբլու է։

Ի նկատի ունենալով Տուլայի եպիսկոպոսից ստացված տեղեկութիւնը, որ Իլիօդոր աբեղան հրաժարվում է կատարել սինօդի նրան տուած կարգադրութիւնը, սինօդը վճռեց պատուիրագրել Գերմօգէն եպիսկոպոսին հոգալ, որպէսզի Իլիօդորը անմիջապէս մեկնէ Տուլայի թեմը։ Իլիօդորի յետագայ յամառութիւնը կարող է ունենալ իր ծանր հետևանքները։

Նոր ճանապարհների մասնաժողովը ցանկալի գտաւ կառուցանել էլեքտրական երկաթուղի դէպի Ղրիմ Ուշկովի նախագծով — Սէվաստոպոլ-Լասպի-Ալուպկա-Եալտա-Ալուշտա ուղղութեամբ։

Կարմիր Խաչի գործիչների մասին պրոֆ. Վելեամինովի կարդացած դասախօսութեանը ներկայ էր Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդօրօվնան։

ՑԱՐԻՑԻՆ։ Իլիօդորը չը համնելով Ցարիցին՝ վերադառնում է Սերդօբսկ։

ԵԱԼՏԱ։ Յանկարծ եղանակը տաքացաւ 20 աստիճան։

ՍԱՐԱՏՕՎ։ Ֆլիգել-ադիւտանտ Մանդրիկը մեկնեց Պետերբուրգ։

ՆՕՎՕՐՕՍԻՅՍԿ։ Ծովային փոթորիկի պատճառով շատ նաւեր խորտակվեցին։

ՄՕՍԿՎԱ։ Զօրահրամանատարը դատարանին յանձնեց խուլիգանութեան 65 ծառայողների Տիլ՝ ֆիրմայի գործատարներին։

Խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

Բ Ժ Ի Շ Կ
Վ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ
Մ.կանցի, բրի, բկի, հիւանդութիւններ,
Ընդունե- (առաւօտեան 9—1 ժամը.
լութիւնը (երեկոյեան 5—7 ժամը.
Վելեամինօվսկայա փ. № 13, տ. Մէյլանովի, 3-րդ գիմնազիայի կողքին։
(օ. մ.) 1227. 100—44

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ և ԶՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունել. ամեն օր (առաւօտ. ժ. 9—12 (երեկոյեան ժ. 5—7
(ե. հ. կ.) 1254. 100—35

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Առաւօտեան ժամը 10—1
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վելեամինօվսկայա փողոց, № 8.
(կ. հ.) 564. 100—81

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն ամեն օր (10—11 ժ. առ. (երեխաների) (5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)
Միքայէլեան փող., № 36. Տէլէֆօն № 388.
(ե. հ. կ.) 909. 100—86

ՖԵԼԴՇԵՐԱԿԱՆ ԿԱԲԻՆԷՏ
ՄԵԴԻՑԻՆԱՅԻ
ՖԵԼԴՇԵՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
Կատարում է սրսկումներ, վէրքի փաթաթումն, գեղերի քսումն (втираніе) և այլն։ Բժշկութիւն ռղամարդի սեռական թուլութեան, անկարողութեան, սերմնահոսութեան եւ Հրազախտի։ Մասսաժ էլեքտրական և ձեռքով։ Բժշկական մարմնամարզութիւն։ Օտարերկրեայ հիւանդներին տալիս է խորհուրդներ և ցոյց է տալիս հմուտ մասնագէտ բժիշկների—վեներական, ներքին և այլ հիւանդութիւնների։ Ընդունելութիւնը 3—4½ ժամը ամեն օր։ Չորեքշաբթի օրերը։ Վօրօնցովի արձանի մօտ, Семеновская ул. № 9.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տարեկան 360—1200 ր. ռոճիկով, բացի պրօվիզ., պահանջվում են գործակալներ։ Պայմանները և պրէյսկուրանտը—ՁՐԻ։ Հասցէն՝ Т-во Привислинской Мануфактуры И. С. ГАЛЬПЕРНЪ и К-о. ЛОДЗЬ 1-ое отд.
(В. 13790) 128. 1—1

ՏՈՒՆ
առանձին, 110 քառ. սաժ. գետնով, Խիվինսկի նրբափողոցի վրա, № 4., (Ռօզովայա հրապարակից վերև, Խօջիվանքի գերեզմանատան դարպասի դիմաց) ԾԱԽՎՈՒՄ Է 3000 ՌՈՒԲԼՈՎ։ Տեղեկանալ նոյն տեղում կիրակի օրերը՝ ժամը 2-ից մինչև 4-ը։
134. 1—1

ԲՈՐՍԱ
Ամեն տեսակ յանձնարարութիւններ՝ բորսայում գնելու տոկոսաբեր և դիվիդենտային արժեթղթեր, նոյնպէս և բանկային ամեն տեսակ գործողութիւններ գաւառական կլիէնտների համար կատարում է շուտափոյթ և բարեխիղճ կերպով
ԶԱԽԱՐԻՅ ԺԴԱՆՈՎ և Ընկ.
Բանկային Տուն
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ, Նէվսկի պր., 45.
Պատասխանները առաջին պօստով։ Բոլոր գործողութիւնների պրօսպէկտը ըստ պահանջման ուղարկվում է ՁՐԻ։
(10,24) (П. 20759) 104. 2—1

Թիֆլիսի Առևտրական Նաւթարդիւնաբերական Ընկերութեան Վարչութիւնը
սրանով խնդրում է պ. պ. բաժնետէրերին ներկայ լինել
ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ,
որ տեղի կունենայ փետրվարի 13-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, Թիֆլիսի Բօրսայի շինութեան մէջ (Արմեանսկի բազար, տուն Թիֆլիսի Վարկային Ընկ. № 6)։
ԶԲԱՂՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ.
1) Վարչութեան զեկուցումը.
2) Վարչութեան զեկուցումից առաջացող հարցերի վճիռը.
3) Վերաստուգող յանձնաժողովի զեկուցումը.
4) Քննութիւն և հաստատութիւն 1910 թ. հաշւի և հաշւեկշռի.
5) 1911 թ. ծախքերի նախահաշիւը.
6) Կարգաւորումն 1910 թ. օգուտների.
7) Վարչութեան մէկ անդամի ընտրութիւն՝ ի տեղի վիճակով հեռացող անդամի, և վարչութեան մէկ անդամի թեկնածուի ընտրութիւն.
8) Վերաստուգող յանձնաժողովի 5 անդամների ընտրութիւն.
Եթէ ընդհանուր ժողովը չը կայանայ պահանջված ձայների թւի պակասութեան պատճառով, այդ դէպքում երկրորդ ժողովը կը նշանակվի փետրվարի 27-ին նոյն տեղում, առաւօտեան ժամը 11-ին, որպիսի ժողովը կը համարվի օրինական՝ որքան անդամ էլ ներկայ լինի։
Վարչութիւնը պ. պ. բաժնետէրերի ուշադրութիւնն է հրաւիրում Ընկերութեան կանօնադրութեան § 59-ի վրա։
Անուանական ակցիաների տէրերը օգտվում են Ընդհանուր Ժողովում ձայնի իրաւունքով միայն այն դէպքում, եթէ նրանք՝ գոնէ 7 օր առաջ մինչև Ընդհանուր ժողովի օրը՝ մտցված են վարչութեան մատեանների մէջ, որի համար և Ընդհանուր ժողովին մասնակցելիս չէ պահանջվում ներկայացնել անուանական ակցիաները։
Ակցիաները ներկայացնողին ձայնի իրաւունք է տրվում այն դէպքում, եթէ նոյն ակցիաները ներկայացված են Ընկերութեան Վարչութեանը՝ գոնէ եօթն օր առաջ մինչև Ընդհանուր Ժողովի օրը և յետ տրված մինչև ժողովի աւարտը։ Բնագիր-ակցիաների փոխարէն կարելի է ներկայացնել վկայագրեր (ստացագրեր) ակցիաները ի պահեստ կամ գրաւ դրված լինելու համար ինչպէս պետական, նոյնպէս և կառավարութեան հաստատած կանօնների հիման վրա գործող կրէդիտային (տեղական և օտար քաղաքների) հիմնարկութիւնների, այլև արտասահմանեան կրէդիտային հիմնարկութիւնների և բանկային տների կողմից ստացված, որոնք ընտրված կը լինեն բաժնետէրերի Ընդհանուր Ժողովներից և հաւանութիւն գտած ֆինանսների մինիստրութիւնից։ Վկայագրերի մէջ պէտք է նշանակված լինեն ակցիաների համարները։ Արտասահմանեան բանկային հիմնարկութիւնները, որոնց վկայագրերը կարելի է ներկայացնել փոխարէն բնագիր-ակցիաների, պէտք է նշանակված լինեն Ընդհանուր ժողովի հրաւէր-յայտարարութիւնների մէջ։
Միաժամանակ վարչութիւնը վաղօրօք յայտնում է պ. պ. բաժնետէրերին, որ ձայնի իրաւունք ունենալու համար տրված հաւատարմագրերի և գրաւոր յայտագրերը պէտք է ներկայացված լինեն Վարչութեանը բաժնետէրերի Ընդհանուր ժողովից 7 օր առաջ, Ընկ. Վարչութեան գրասենեակին՝ ցեր. ժամը 11—1-ը։
(փ. 3, 10) 77. 3—3

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.